

Izvještaj o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore

Poglavlje 27 – Životna sredina

Datumi skrining sastanaka:

Eksplanatorni sastanak: 4-8. februar 2013.

Bilateralni sastanak: 18-22. mart 2013.

I. SADRŽAJ POGLAVLJA

Politike EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena imaju za cilj da promovišu održivi razvoj, prelazak na ekonomiju s niskom emisijom ugljenika i efikasnim iskorištavanjem resursa i zaštitu životne sredine za sadašnje i buduće generacije. Ključni princip pravne tekovine EU u ovom poglavlju su: preventivne aktivnosti, princip „zagađivač plaća“, suzbijanje ekoloških šteta na izvoru, zajednička odgovornost i ugrađivanje ekoloških i klimatskih razmatranja u ostale politike EU. Pravna tekovina EU u ovom poglavlju sadrži više od 200 pravnih akata koji pokrivaju oblasti horizontalnog zakonodavstva, kvaliteta voda, kvaliteta vazduha, upravljanja otpadom, zaštite prirode, kontrole industrijskog zagađenja i upravljanja rizikom, hemikalija, buke, civilne zaštite i klimatskih promjena.

Usklađenost s pravnom tekovinom EU obuhvaćenom ovim poglavljem zahtijeva značajne investicije. Osim toga, snažna i dobro opremljena administracija na državnom i lokalnom nivou je neophodna za njeno sprovođenje i izvršenje.

II. USKLAĐENOST DRŽAVE I KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE

U ovom dijelu ukratko se navode informacije koje je obezbijedila Crna Gora kao i one dobijene tokom sastanaka analitičkog pregleda. Crna Gora je izjavila da prihvata pravnu tekovinu EU u oblasti životne sredine, klimatskih promjena i civilne zaštite. Prema navodima Crne Gore, teškoće u sprovođenju određenih djelova pravne tekovine mogu se očekivati zbog visokih troškova neophodnih investicija. Crna Gora je takođe izjavila da administrativne strukture nadležne za sprovođenje i izvršenje postoje, ali da će biti potrebno njihovo dalje jačanje.

Prema navodima Crne Gore, za sprovođenje pravne tekovine EU u okviru ovog poglavlja potrebni su dalji institucionalni razvoj i izgradnja kapaciteta, zapošljavanje, obuka, finansiranje, kao i tehnička pomoć.¹

Crna Gora namjerava da izradi nacrt Nacionalne strategije usklađivanja propisa u oblasti životne sredine (NEAS), uključujući i Nacionalnu strategiju investiranja u životnu sredinu (NEIS), kao i da izradi Nacionalnu strategiju u oblasti klimatskih promjena. Početak aktivnosti na izradi ovih strategija je predviđen za 2014.

ŽIVOTNA SREDINA

II.a. Horizontalno zakonodavstvo

Crna Gora je izjavila da je dostigla visok stepen usklađenosti s **Direktivom o procjeni uticaja na životnu sredinu (EIA) 2011/92/EU i Direktivom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu (SEA) 2001/42/EZ** i da je sprovođenje u toku.

¹ U procesu usklađivanja sa pravnom tekovinom EU, Crna Gora je usvojila zakone, uredbe i pravilnike. Pravilnik je propis kojim se sprovede zakon (po zakonu) koji usvaja ministarstvo, bez skupštinske procedure, ali koji ima istu snagu kao zakon. Uredba je takođe propis kojim se sprovedi zakon i usvaja ga Vlada, bez skupštinske procedure, a ima istu snagu kao zakon.

Crna Gora je izjavila da je Direktiva o procjeni uticaja na životnu sredinu u velikoj mjeri transponovana Zakonom o procjeni uticaja na životnu sredinu i četiri prateća podzakonska akta kao i Uredbom o projektima za procjenu uticaja na životnu sredinu („Službeni list Crne Gore” br. 47/2013); projekti iz ove Uredbe su u skladu s Konvencijom o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (ESPOO).

Crna Gora je izjavila da je Direktiva o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu u potpunosti transponovana Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i u potpunosti se primjenjuje od 2011. Crna Gora je ratifikovala **Konvencijom o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu (ESPOO)** i njena dva amandmana, kao i **Protokol o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu uz Konvenciju o procjeni uticaja na životnu sredinu** („Službeni list Crne Gore”, br. 02/09).

Organi nadležni za sprovođenje propisa vezanih za procjenu uticaja na životnu sredinu i stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu su sljedeći: Ministarstvo održivog razvoja i turizma - MORT (3 službenika za uticaj na životnu sredinu i 2 službenika za stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu) i opštine (34 službenika u 21 opštini nadležnih za procjenu uticaja na životnu sredinu i stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu za opštinske programe i projekte). Crna Gora je navela da su EPA i lokalna samouprava sproveli značajan broj procedura za procjenu uticaja na životnu sredinu i stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu tokom prethodnih godina (2009-2012).

Što se tiče pravne tekovine koja se odnosi na **Arhušku konvenciju** o pristupu informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravosuđu, Crna Gora je izvijestila o dobrom nivou usklađenosti. Crna Gora je navela da je **Direktiva 2003/35/EZ o učešću javnosti i pristupu pravosuđu** u potpunosti transponovana i implementirana. Usklađivanje propisa sa **Direktivom 2003/4/EZ o pristupu javnosti informacijama o životnoj sredini** je gotovo završeno, uz svega nekoliko odredaba koje se odnose na definiciju informacija u posjedu za potrebe javnosti (član 2), kojim se definiše izuzetak od obaveze davanja informacija o životnoj sredini (član 4) i obezbjeđivanju sigurnosti kvaliteta informacija (član 8) koje tek treba transponovati. Potpuno usklađivanje sa direktivom o informacijama o životnoj sredini predviđeno je do kraja 2014, kroz izmjene Zakona o životnoj sredini. Crna Gora je 2009. ratifikovala **Konvenciju o pristupu informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i pristupu pravosuđu u oblasti životne sredine (Arhuška konvencija)**. MORT redovno ažurira svoju internetske stranice koje sadrže sva relevantna dokumenta potrebna za pristup informacijama. Postoje lica ovlašćena za postupanje po zahtjevima za pristup informacijama. I druge institucije su aktivne u ovoj oblasti: lokalna samouprava, Agencija za zaštitu ličnih podataka i pristup informacijama i Upravni sud Crne Gore. Informacije o životnoj sredini se dostavljaju i preko **3 arhuška centra**: u Podgorici (2011), Nikšiću (2011) i Beranama (2012).

Prema navodima Crne Gore, većina odredbi **Direktive 2008/99/EZ o ekološkom kriminalu** je već uvedena u Krivični zakonik, uključujući i nedavno usvojene izmjene i dopune, kao i u Zakon o krivičnoj odgovornosti pravnih lica. Nadležni organi su uspostavljeni. Ministarstvo pravde je odgovorno za usklađivanje propisa s ovom direktivom. Nadležni sudovi, Državno tužilaštvo i Uprava za inspeksijske poslove su odgovorni za sprovođenje. Crna Gora je izjavila da je prioritet dalja izgradnja kapaciteta u pogledu Uprave za inspeksijske poslove, tužioca, sudija i sudskih vještaka.

Što se tiče usklađivanje s **Direktivom 2004/35/EZ o ekološkoj odgovornosti**, samo pojedini relevantni elementi se odražavaju kroz Zakon o životnoj sredini („Službeni list Crne Gore“ br.

48/08, 40/10). Crna Gora je navela da je MORT započelo rad na izradi nacrtu posebnog Zakona o ekološkoj odgovornosti kako bi se omogućilo potpuno usklađivanje s ovom direktivom u 2014. Sprovođenje je u toku a određene *mjere remedijacije* su već usvojene. Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Agencija za zaštitu životne sredine su određeni za nadležne organe. Potpuno sprovođenje je predviđeno za 2015.

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva 2007/2/EZ o uspostavljanju infrastrukture za prostorne informacije u Evropskoj zajednici (INSPIRE)** djelimično transponovana kroz odredbe Zakona o državnom premjeru i katastru nepokretnosti („Službeni list Crne Gore“ br. 29/07, 32/11, 40/11). Zakon obuhvata subjekte Nacionalne infrastrukture geoprostornih podataka (NIGP), sadržaj, nadležnosti, usluge, meta-podatke, ograničenje pristupa, nacionalni Geoportal, itd. Još nijesu utvrđeni rokovi za postizanje potpunog usklađivanja ili potpunog sprovođenja. Imenovani su organi nadležni za sprovođenje ove direktive: Uprava za nekretnine (za koordinaciju referentnog sistema, katastarske parcele, orto-fotografije, itd.); Ministarstvo saobraćaja i pomorstva (za saobraćajnu mrežu), MPRR (za hidrografiju), MORT (za zaštićene lokacije, zemljišni pokrivač, upotrebu zemljišta), Ministarstvo ekonomije za energetiku i mineralne resurse, Hidrometeorološki zavod Crne Gore (za meteorološko-geografske odlike). Još nije formiran Savjet za nacionalnu infrastrukturu geoprostornih podataka, kao koordinaciono tijelo koje će pratiti uspostavljanje i funkcionisanje Nacionalne infrastrukture geoprostornih podataka.

II.b. Kvalitet vazduha

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva 2008/50/EZ o kvalitetu ambijentalnog vazduha** gotovo u potpunosti transponovana, izuzev definicije „aglomeracije“. Pravna tekovina EU u oblasti kvaliteta vazduha je prevashodno transponovana kroz odredbe Zakona o zaštiti vazduha („Službeni list Crne Gore“ br. 25/2010) i podzakonskim aktima za njegovo sprovođenje. Potpuno transponovanje je predviđeno da bude realizovano do kraja 2014, kroz izmjene Zakona o zaštiti vazduha. Crna Gora je objasnila da su uspostavljeni nadležni organi, ali da se suočavaju sa nedostatkom kadra i finansijskih sredstava za neophodnu infrastrukturu i opremu. Sprovođenje Direktive o kvalitetu ambijentalnog vazduha je započeto. U skladu s Direktivom, Crna Gora je uspostavila standarde kvaliteta vazduha, zone kvaliteta vazduha i mrežu praćenja kvaliteta vazduha. Od 2011. Agencija za zaštitu životne sredine dostavlja izvještaje o kvalitetu vazduha EIONET-u i Evropskoj agenciji za zaštitu životne sredine (EEA), shodno njihovih zahtjevima. U februaru 2013, Vlada je usvojila prvu Nacionalnu strategiju o upravljanju kvalitetom vazduha s Akcionim planom za period 2013-2016. Akcioni plan definiše 54 mjere za poboljšanje kvaliteta vazduha. Sveobuhvatni informacioni sistem još uvijek nije uspostavljen; internetski pristup podacima o kvalitetu vazduha iz stanica za praćenje još uvijek nije dostupan javnosti. Međutim, Agencija za zaštitu životne sredine objavljuje mjesečne izvještaje i praćenju na svojoj internetskoj stranici i podatke dostavlja preko arhuških centara. Crna Gora je izjavila da datum potpunog sprovođenja zavisi od dostupnosti adekvatnog iznosa finansijskih sredstava i stoga ga nije mogla navesti tokom analitičkog pregleda.

Prema navodima Crne Gore, transponovanje **četvrte „ćerke“ Direktive 2004/107/EZ** (koja se odnosi na arsen, kadmijum, nikl i policiklične aromatične ugljovodonike u ambijentalnom vazduhu) završeno je 2011. i ova direktiva se u potpunosti sprovodi.

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva o maksimalnim nacionalnim emisijama 2001/81/EZ (NEC)**, u velikoj mjeri transponovana Zakonom o zaštiti vazduha („Službeni list Crne Gore“ br. 25/2010), Zakonom o ratifikaciji Protokola iz Geteburga („Službeni list Crne Gore“ br.

08/2011), Uredbom o maksimalnim nacionalnim emisijama („Službeni list Crne Gore” br. 03/2012), i Uredbom o djelatnostima koje utiču na kvalitet vazduha (Službeni list Crne Gore br. 61/2012). Preostale tri odredbe biće transponovane do 2016. kroz izmjene i dopune Uredbe o maksimalnim nacionalnim emisijama.

Nadležni organi (MORT i Agencija za zaštitu životne sredine) su imenovani a sprovođenje Direktive o maksimalnim nacionalnim emisijama napreduje. U 2011. Crna Gora je finalizirala pripreme za ratifikaciju Protokola iz Geteburga i dostavila prijedlog izmjena Aneksa II Protokola uz UNECE. Kada rezultati tehničke procjene koju vrši IIASA² postanu dostupni i prihvate ih zemlje članice Protokola iz Geteburga, Crna Gora može formalno postati članica Protokola. Crnogorska nacionalna strategija upravljanja kvalitetom vazduha (2012) sadrži posebne mjere za smanjenje emisija i negativnog uticaja acidifikacije, eutrofikacije i prizemnog ozona. Crna Gora planira da 2014. izradi Program za progresivno smanjenje nacionalnih emisija. Prema navodima Crne Gore, ključni izazovi jesu nepostojanje pouzdanih podataka iz prethodnih perioda; projekcije i verifikacije emisija (ne samo procjena), poboljšanje podataka o emisijama/preciznosti podataka iz popisa; procjena kritičnih opterećenja (ukoliko je potrebno) i potreba da se unaprijede administrativni kapaciteti. Potpuno sprovođenje je planirano za 2020.

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva o sadržaju sumpora u tečnim gorivima 1999/32/EZ** djelimično transponovana Uredbom o graničnim vrijednostima sadržaja zagađujućih materija u tečnim gorivima naftnog porijekla („Službeni list Crne Gore” br. 43/2010) i Zakonom o zaštiti mora od zagađenja sa brodova („Službeni list Crne Gore” br. 26/2011). Usklađivanje sa novom **Direktivom 2012/33/EZ** kojom se vrši izmjena Direktive 1999/32/EZ o sadržaju sumpora u gorivima za pomorsku upotrebu još uvijek nije započeto. Potpuno transponovanje obje direktive planirano je za 2016. Crnogorskim propisima predviđena je kontrola kvaliteta goriva kroz godišne praćenje goriva za automobile. Dinamika uzorkovanja je u skladu sa standardom EN 14274. Gorivo koje se koristi u industriji se prijavljuje Agenciji za zaštitu životne sredine i prati kroz emisije. Sistem kontrola goriva za pomorsku upotrebu će biti uspostavljen.³ Nadležni organi su uspostavljeni. MORT i Ministarstvo ekonomije su nadležni za regulisanje kvaliteta goriva. Ministarstvo saobraćaja je nadležno za uspostavljanje mehanizama kontrole kvaliteta goriva za pomorsku upotrebu. Agencija za zaštitu životne sredine izdaje dozvole akreditovanim laboratorijama za uzorkovanje i analizu goriva, izrađuje Godišnji plan praćenja goriva za automobile i obavještava javnost. Potpuna sprovođenje direktive o sadržaju sumpora u gorivima, uključujući i njene dopune o gorivima za pomorsku upotrebu, očekuje se do 2018.

Crna Gora je izjavila da **Direktiva 1994/63/EZ** o isparljivim organskim jedinjenjima iz benzina i **Direktiva 2009/126/EZ** o II fazi povraćaja isparenja benzina još nijesu transponovane u nacionalno zakonodavstvo. Crna Gora planira da ih transponuje Pravilnikom o tehničkim zahtjevima koji se odnose na skladištenje, distribuciju i pretakanje benzina, čije je usvajanje planirano za 2014. Potpuno sprovođenje je predviđeno do 2020, zavisno od mogućnosti subjekata na tržištu goriva da investiraju u neophodnu opremu.

² Međunarodni institut za analizu primijenjenih sistema (International Institute for Applied Systems Analysis – IIASA) je naučni institut iz Laksenburga, kod Beča, Austrija.

³Crna Gora, kao članica Međunarodne pomorske organizacije (IMO) od 2006. godine, ratifikovala je Konvenciju MARPOL VI 2013. godine.

II.c. Upravljanje otpadom

Crna Gora je izjavila da je **Okvirna direktiva o otpadu 2008/98/EZ** u velikoj mjeri transponovana Zakonom o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore” br. 64/11) i Pravilnikom o klasifikaciji otpada i katalogu otpada („Službeni list Crne Gore” br. 35/12). Preostale odredbe se uglavnom odnose na član 27 Direktive (minimum standarda za posebne djelatnosti obrade otpada). Dinamika potpunog transponovanja ove direktive još nije definisana. Crna Gora je izjavila da nadležni organi postoje: Ministarstvo održivog razvoja i turizma - MORT (nadležno za životnu sredinu), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja - MPRR (nadležno za veterinarski otpad), Ministarstvo zdravlja (nadležno za medicinski otpad), opštine, Agencija za zaštitu životne sredine i Uprava za inspeksijske poslove (7 inspektora za životnu sredinu). Sprovođenje ove direktive je u ranoj fazi a datum potpunog sprovođenja još uvijek nije utvrđen. Vlada će usvojiti Nacionalni plan upravljanja otpadom u prvom kvartalu 2014. kojim će detaljnije definisati dinamiku i mjere za usklađivanje i sprovođenje većeg dijela pravne tekovine EU u oblasti otpada.

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva 1999/31/EZ o deponijama** u velikoj mjeri transponovana Zakonom o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore” br. 64/11) i Pravilnikom o deponijama („Službeni list Crne Gore” br. 46/11). Preostale odredbe koje se odnose na definisanje izolovanih naselja i odredbe člana 8 koje se odnose na inspeksijsku kontrolu lokacije prije početka aktivnosti odlaganja biće transponovane do dana pristupanja EU. Nadležni organi postoje: MORT i Agencija za zaštitu životne sredine. Ekološki inspektori i komunalni inspektori su nadležni za izvršenje. Sprovođenje ove direktive je u ranoj fazi a datum potpunog sprovođenja još nije utvrđen. Država ima dvije deponije u funkciji za komunalni i bezopasni otpad koje su u skladu sa zahtjevima Direktive o deponijama: Livade (Podgorica, Danilovgrad) i Možura (Bar, Ulcinj). Strategija upravljanja otpadom iz 2005. predviđa izgradnju još pet ili šest regionalnih deponija, ali se novim planom upravljanja ovaj broj može izmijeniti/smanjiti. Program odlaganja biorazgradivog otpada (koji čini više od polovine deponovanog otpada u Crnoj Gori) biće dio Nacionalnog plana upravljanja otpadom za period 2013 – 2018.

Prema navodima Crne Gore, **Direktiva o kanalizacionom mulju 86/278/EEZ** je gotovo u potpunosti transponovana Zakonom o upravljanju otpadom i pravnim aktom za njegovu sprovođenje, tj. Pravilnikom o komunalnom kanalizacionom mulju. Planirano je da se preostale odredbe (definicija kanalizacionog mulja) transponuju u 2014. Nadležni organi su sljedeći: MORT, MPRR, Agencija za zaštitu životne sredine, jedinice lokalne samouprave i Uprava za inspeksijske poslove. Trenutno postoje samo dva postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda koja proizvode malu količinu mulja koji se odlaže na nasumično biranim lokacijama bez prethodne obrade. Crna Gora će izraditi plan upravljanja komunalnim kanalizacionim muljem koji će biti sastavni dio Nacionalnog plana upravljanja otpadom (2014).

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva o baterijama i akumulatorima 2006/66/EZ** djelimično transponovana Zakonom o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore” br. 64/11) i Uredbom o načinu i proceduri uspostavljanje sistema za prihvatanje, sakupljanje i obradu istrošenih baterija, akumulatora i radu sistema („Službeni list Crne Gore” br. 39/12). Crnogorski propisi propisuju obavezu privrednih subjekata da obezbijede prikupljanje otpadnih baterija i akumulatora od 1. januara 2014. Takođe, propisuje ciljeve prikupljanja i skladištenja i sistem sankcija u slučaju nepoštovanja odredbi. Veći dio preostalih odredbi biće transponovan kroz Uredbu o graničnim vrijednostima opasnih materija u ambalaži, električnoj

i elektronskoj opremi, baterijama, akumulatorima i vozilima, ali datum potpunog usklađivanja propisa još nije utvrđen. Prema navodima Crne Gore, određene odredbe Direktive o baterijama i akumulatorima su već sprovedene. Nadležni organi postoje. Kontrolu postojanja oznaka sa natpisom proizvođača treba da vrše tržišni inspektori, međutim trenutno nedostaju kompetentni službenici za ovaj vid inspeksijske kontrole. Prema navodima Crne Gore, ne postoje precizni planovi za sprovođenje preostalih odredbi ove direktive; to se, između ostalog, odnosi na uspostavljanje sistema odvojenog prikupljanja baterija i akumulatora, njihovog odlaganja i recikliranja, program prikupljanja otpadnih prenosivih baterija i akumulatora, obrada i recikliranje prikupljenih baterija i akumulatora.

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva 2012/19/EU o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi** djelimično transponovana Zakonom o upravljanju otpadom i Uredbom o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi („Službeni list Crne Gore” br. 24/12). Prema navodima Crne Gore, preostale odredbe biće transponovane izmjenama i dopunama Uredbe o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi i usvajanjem nove Uredbe o graničnim vrijednostima opasnih materija u ambalaži, električnoj i elektronskoj opremi, baterijama, akumulatorima i vozilima u 2014. Nadležni organi postoje: MORT i relevantna tijela lokalne samouprave, Agencija za zaštitu životne sredine i Uprava za inspeksijske poslove (Ekološka inspekcija). Uprava za inspeksijske poslove je preko Tržišne inspekcije nadležna za verifikaciju postojanja oznaka za obavezno odvojeno prikupljanje otpada od proizvoda za koje je propisana produžena odgovornost proizvođača. Crna Gora je odredila 2020. kao datum uspostavljanja sistema odvojenog prikupljanja otpadne električne i elektronske opreme i potpunog sprovođenja Direktive o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi.

Crna Gora je izjavila da su odredbe **Direktive 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu** djelimično transponovane Zakonom o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore” br. 64/11); Uredbom o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadne ambalaže („Službeni list Crne Gore” br. 42/12) i Uredbom o plaćanju posebne naknade za otpad („Službeni list Crne Gore“ br. 39/12). Potpuno usklađivanje biće postignuto do dana pristupanja EU. U cilju postizanja potpunog usklađivanja, Crna Gora planira da usvoji uredbu o graničnim vrijednostima opasnih materija u ambalaži, električnoj i elektronskoj opremi, baterijama, akumulatorima i vozilima i da izmijeni Zakon o upravljanju otpadom. Nadležni organi postoje. Na nacionalnom nivou to su: MORT, Agencija za zaštitu životne sredine, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo finansija i Uprava za inspeksijske poslove. Na lokalnom nivou, opštine, komunalna preduzeća i komunalni inspektori su uključeni u sprovođenje Direktive. Ambalaža će biti obuhvaćena Nacionalnim planom upravljanja otpadom. Precizni rokovi i mjere za postizanje ciljeva propisanih Direktivom biće definisani Nacionalnim planom upravljanja otpadom, čija izrada je u toku.

Prema navodima Crne Gore, usklađivanje propisa sa **Direktivom o otpadnim vozilima 2000/53/EZ** je u velikoj mjeri postignuto kroz Zakon o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore” br. 64/11) i Uredbu o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih vozila („Službeni list Crne Gore” br. 28/12). Ovim propisima definiše se princip produžene odgovornosti proizvođača i postavljaju se ambiciozni ciljevi u pogledu sakupljanja i obrade otpadnih vozila do 2020. Predstavnici Crne Gore izjavili su da će se usklađivanje nastaviti usvajanjem Uredbe o graničnim vrijednostima opasnih materija u ambalaži, električnoj i elektronskoj opremi, baterijama, akumulatorima i vozilima koje je predviđeno za 2014, a namjeravaju i da izrade obrazac za sertifikaciju obrade otpadnih vozila. Datum potpunog transponovanja još uvijek nije određen. Crna Gora je započela sprovođenje ove direktive. Nadležni organi postoje: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i Uprava za inspeksijske poslove. Crna Gora procjenjuje da može imati

oko 5000 otpadnih vozila godišnje. Prema navodima predstavnika Crne Gore, trenutno ne postoji sistem preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih vozila.

Predstavnici Crne Gore izjavili su da se djelimično sprovodi **Regulativa o prevozu otpada (EZ) br. 1013/2006**. Crna Gora je članica *Bazelske konvencije* o kontroli prekograničnog kretanja opasnog otpada i njegovog odlaganja („Službeni list Jugoslavije” br. 2/99). Uspostavljen je sistem za nadzor i kontrolu prevoza otpada do, od i preko državne teritorije u odnosu na države članice EU.

Crna Gora je započela i uspostavljanje sistema monitoringa kroz inspekcijske kontrole prevoza otpada i kontrole na licu mjesta. Dalje usklađivanje biće postignuto kroz novi Pravilnik o prevozu otpada koji će biti usvojen u 2014. Crna Gora koristi sistem dozvola za uvoz, tranzit i izvoz otpada. Zabranjen je uvoz opasnog otpada i neopasnog otpada za potrebe odlaganja i upotrebe kao goriva ili nekog drugog energenta. Agencija za zaštitu životne sredine (2 imenovana službenika) je organ nadležan za izdavanje dozvola za prekogranični prevoz otpada. Uprava za inspekcijske poslove (7 inspektora) je tijelo nadležno za kontrolu pošiljki otpada. Prema navodima predstavnika Crne Gore, potpuna implementacija Regulative o prevozu otpada očekuje se nakon pristupanja EU.

Predstavnici Crne Gore izjavili su da je **Direktiva 96/59/EZ o polihlorovanim bifenilima i polihlorovanim terfenilima** gotovo u potpunosti transponovana u Zakon o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore” br. 64/11) i Pravilnik o postupanju sa opremom i otpadom koji sadrži polihlorovane bifenile („Službeni list Crne Gore” br. 48/12). Rokovi za otklanjanje polihlorovanih bifenila/polihlorovanih terfenila su definisani u Zakonu o upravljanju otpadom (2020). Crna Gora je potpisnica Stokholmske Konvencije od 2010. godine, a Nacionalni akcioni plan za primjenu Konvencije je usvojen u 2013.

Vlasnici opreme i otpada koji sadrži polihlorovane bifenile/polihlorovane terfenile imaju obavezu da vode evidenciju i dostavljaju izvještaj Agenciji za zaštitu životne sredine svake godine. Moraju takođe izraditi planove upravljanja za opremu i otpad koji sadrži polihlorovane bifenile/polihlorovane terfenile, sa mjerama za njihovo uklanjanje ili dekontaminaciju. Nadležni organi postoje. Agencija za zaštitu životne sredine je nadležna za izradu izvještaja koji dostavljaju imaoći opreme/otpada koji sadrži polihlorovane bifenile/polihlorovane terfenile. Ekološka inspekcija će nadzirati odlaganja, dekontaminaciju i skladišta. Crna Gora je identifikovala sljedeće glavne probleme u sprovođenju: nepostojanje popisa postojeće opreme koja sadrži polihlorovane bifenile; nedostupnost podataka o skladištenju i uklanjanju zastarjele opreme i otpadnih ulja koji sadrže polihlorovane bifenile; nedostatak jedinstvenih instrukcija za identifikaciju, dekontaminaciju, upotrebu, transport, skladištenje i odlaganje opreme ili proizvoda koji sadrže polihlorovane bifenile.

Crna Gora predviđa usklađivanje svojih propisa sa **Direktivom 2011/65/EU o ograničavanju upotrebe određenih opasnih materija u električnoj i elektronskoj opremi** putem izmjena i dopuna Zakona o upravljanju otpadom i usvajanjem nove Uredbe o ograničavanju upotrebe određenih opasnih materija u električnoj i elektronskoj opremi do 2014. Predstavnici Crne Gore naveli su da ne očekuju nikakve teškoće u usklađivanju, ali nemaju utvrđen konačan datum za potpuno sprovođenje.

Predstavnici Crne Gore naveli su da crnogorsko zakonodavstvo nije usklađeno sa **Direktivom 2006/21/EZ o upravljanju rudarskim otpadom**. Svega nekoliko elemenata ove Direktive odražava se kroz Zakon o rudarstvu („Službeni list Crne Gore” br. 40/11). Nijesu utvrđeni rokovi i nema jasnog planiranja usklađivanja i sprovođenja zbog neriješenog razgraničenja nadležnosti između crnogorskih ministarstava.

II.d. Kvalitet voda

Predstavnici Crne Gore izjavili su da je **Okvirna direktiva o vodama 2000/60/30** djelimično transponovana kroz Zakon o vodama (2007), Zakon o finansiranju upravljanja vodama (2008) i nekoliko akata za njihovo sprovođenje. Dalje usklađivanje će se izvršiti izmjenama Zakona o vodama i njegovih zakona za sprovođenje, kao i usvajanjem novih propisa. Prema navodima predstavnika Crne Gore, usklađivanje propisa će se završiti do kraja 2016. Sprovođenje direktive je započeto. Prema navodima predstavnika Crne Gore, do sada su realizovane četiri obaveze (identifikacija vodnih područja, imenovanje nadležnih organa, stupanje na snagu upravnih dogovora za međunarodne rijeke, jezera ili obalne vode i ekonomska analiza upotrebe voda). Crna Gora je navela i da sprovodi godišnje programe monitoringa voda, ali da oni još nijesu usklađeni sa standardima EU, s obzirom na to da programi ne sadrže parametre i šeme klasifikacije voda propisane Aneksom V ove direktive. Predstavnici Crne Gore izjavili su da uspostavljanje efikasnog sistema sprovođenja ostaje izazov. Zakon o vodama definiše kazne za nepoštovanje zakona a vodoprivredni inspektori su nadležni za izvršenje. Crna Gora planira da usvoji planove upravljanja rječnim slivovima u skladu sa Okvirnom direktivom o vodama do 2020. U roku od šest mjeseci od njihovog usvajanja, predviđena je izrada programa mjera za svaki rječni sliv. Tokom procesa analitičkog pregleda, 2030. je pomenuta kao rok za potpuno sprovođenje, ali će se možda izmijeniti nakon izrade sveobuhvatnijih planova.

Prema navodima predstavnika Crne Gore, nadležni organi postoje, ali im je potrebno dalje jačanje u smislu ljudskih i finansijskih resursa. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) i Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT) dijele odgovornost za politiku voda.

Predstavnici Crne Gore naveli su da je započeto usklađivanje sa **Direktivom 91/271/EEZ o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda**. Glavni nedostaci se odnose na definiciju aglomeracija i određivanje osjetljivih/neosjetljivih područja. Crna Gora ima za cilj da postigne potpuno usklađivanje propisa do kraja 2015. izmjenama Zakona o vodama i usvajanjem novih zakona za sprovođenje. Sprovođenje Direktive o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda se zasniva na dva strateška master plana za kanalizaciju i prečišćavanje otpadnih voda usvojena 2005. (za primorje i Cetinje i za centralni i sjeverni region). Crna Gora ima u funkciji dva postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda, u Podgorici i Mojkovcu. Prema navodima predstavnika Crne Gore, izgradnja tri gradska postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda (u Nikšiću, Herceg Novom i Žabljaku) je u toku, a pripremni radovi za izgradnju/sanaciju kanalizacione mreže i izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda su u toku u svim opštinama. Predstavnici Crne Gore izjavili su da rok za potpunu implementaciju još nije definisan. Godina 2030. je navedena kao mogući datum završetka infrastrukture (kanalizacioni sistemi i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda), ali je moguće da će biti izmijenjen nakon što budu dostupne detaljnije procjene troškova i investicioni planovi. Nadležni organi za Direktivu o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda postoje i isti su kao i za Okvirnu direktivu o vodama. Nije formirano posebno koordinaciono tijelo.

Što se tiče **Direktive 98/83/EZ o vodi za piće** (koja je izmijenjena Regulativama (EZ) br. 1882/2003 i (EZ) br. 596/2009), predstavnici Crne Gore naveli su da je djelimično transponovana Pravilnikom o bezbjednosti vode za piće („Službeni list Crne Gore” br. 24/2012), Zakonom o bezbjednosti hrane (2007.) i Zakonom o vodama (2007.). Usklađivanje će se nastaviti usvajanjem Pravilnika o načinima kontrole/ispitivanja

bezbjednosti vode za piće (očekuje se tokom 2014.). Datum potpunog usklađivanja još uvijek nije utvrđen. Sprovođenje Direktive o vodi za piće je u toku. Nadležni organi postoje. Ministarstvo zdravlja je nadležno za kontrolu i monitoring bezbjednosti vode za piće. Ovo Ministarstvo donosi propise o bezbjednosti vode za piće i načinu i svrsi ispitivanja kvaliteta vode, uključujući i program monitoringa. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je nadležno za zaštitu izvora vode i utvrđivanje zona sanitarne zaštite. Sanitarna inspekcija (8 sanitarnih inspektora) je nadležna za kontrolu bezbjednosti vode, dok je Vodoprivredna inspekcija nadležna za monitoring i sprovođenje Zakona o vodama. Monitoring vrše 4 nacionalne akreditovane laboratorije u Crnoj Gori. Ukupan broj zaposlenih koji se bave analizom bezbjednosti vode za piće širom zemlje je 82. Predstavnici Crne Gore naveli su da većina stanovništva koje živi u urbanim područjima ima pristup vodi koja zadovoljava standarde Direktive. Ne postoje odgovarajući propisi i kontrola vode u malim sistemima vodosnabdijevanja (manje od 50 lica). Ne postoji program monitoringa na nacionalnom nivou. Potpuno sprovođenje ove Direktive se predviđa za 2017.

Predstavnici Crne Gore izjavili su da je pravno usklađivanje sa **Direktivom o podzemnim vodama 2006/118/EZ** u veoma ranoj fazi. Uspostavljanje pravnog okvira je planirano za 2017. izmjenama Zakona o vodama i podzakonskih akata o zaštiti podzemnih voda od zagađenja i propadanja. Prema navodima predstavnika Crne Gore, sprovođenje ove Direktive još nije započeto a rok za potpuno sprovođenje još uvijek nije utvrđen.

Predstavnici Crne Gore naveli su da se neki elementi **Direktive o nitratima 91/676/EEZ** odražavaju kroz Zakon o vodama (2007.) i Zakon o sredstvima za ishranu bilja (2007.). Usklađivanje će se nastaviti daljim izmjenama ova dva zakona. Usvojen je Kodeks dobre poljoprivredne prakse (jun 2013.). Crna Gora planira da završi usklađivanje propisa sa ovom direktivom 2016. Sprovođenje Direktive o nitratima još nije započeto.

Predstavnici Crne Gore izjavili su da je usklađivanje sa **Direktivom 2008/105/EZ o standardima kvaliteta voda** u veoma ranoj fazi. Potpuno usklađivanje se predviđa za kraj 2015. kroz usvajanje izmjena Zakona o vodama i prateći propisi za sprovođenje. Rok i detaljan plan za potpuno sprovođenje još uvijek nijesu utvrđeni.

Predstavnici Crne Gore izjavili su da **Direktiva o kvalitetu voda za kupanje 2007/6/EZ** (sa izmjenama izvršenim Regulativom (EZ) br. 596/2009) još uvijek nije transponovana. Samo se neki elementi ove Direktive odražavaju kroz Uredbu o klasifikaciji i kategorizaciji površinskih i podzemnih voda (2007.) i Zakon o vodama (2007.). Ključni članovi o informisanju javnosti, simbolima, profilima voda, klasifikaciji voda i monitoringu još uvijek nijesu transponovani. Predstavnici Crne Gore naveli su da će se potpuno usklađivanje sa Direktivom postići do kraja **2016**. Crna Gora je imenovala **nadležne organe** (isti su kao za Okvirnu Direktivu o vodama). Potpuno sprovođenje je predviđeno za 2021.

Crna Gora je članica i zemlja koja primjenjuje Barselonsku Konvenciju o zaštiti Sredozemnog mora od zagađenja („Službeni list Crne Gore” br. 64/07). Međutim, predstavnici Crne Gore izjavili su da je usklađivanje sa **Okvirnom direktivom o pomorskoj strategiji 2008/56/EZ** i dalje u ranom stadijumu, sa svega nekoliko definicija koje se odražavaju kroz crnogorsko nacionalno zakonodavstvo. Crna Gora planira potpuno usklađivanje sa Direktivom do 2015, kroz usvajanje novog Zakona o zaštiti pomorskih i priobalnih ekosistema. Predstavnici Crne Gore izjavili su da je sprovođenje ove Direktive u ranoj fazi. Do sada su sprovedene samo obaveze koje proističu iz Direktive a koje se odnose

na sprovođenje Konvencije iz Barselone. Nije imenovan nadležni organ. Ministarstvo održivog razvoja i turizma je kontakt adresa za Konvenciju iz Barselone i vrši nadzor nad Centrom za ekotoksikološka ispitivanja. **Javno preduzeće „Morsko dobro“** posluje pod nadležnošću Ministarstva održivog razvoja i turizma. Potpuno sprovođenje ove direktive planirano je za 2017.

Predstavnici Crne Gore izjavili su da je **Direktiva o poplavama 2007/60/EZ** u velikoj mjeri transponovana u Zakon o vodama (2007.), Zakon o finansiranju upravljanja vodama (2008.) i Zakon o zaštiti i spašavanju (2008.). Prema navodima predstavnika Crne Gore, usklađivanje će se nastaviti kroz izmjene postojećeg Zakona o vodama (planirano za 2015.) i kroz usvajanje nekoliko akata za sprovođenje, uključujući i Pravilnik o metodologiji za klasifikaciju područja pod rizikom od poplava (do kraja 2016.). Predstavnici Crne Gore izjavili su da je sprovođenje Direktive o poplavama u ranoj fazi, a datum potpunog sprovođenja još uvijek nije utvrđen. Crna Gora je usvojila Generalni plan zaštite od negativnog uticaja voda (2010.) koji obuhvata period od 6 godina i prateći Operativni plan zaštite. Preliminarna procjena rizika od poplava je propisana Vodoprivrednom osnovom Crne Gore – dugoročnim nacionalnim planom održavanja i unapređivanja vodnih režima. Ovaj dokument obuhvata podatke o: poplavama iz prethodnih perioda, područjima pod rizikom od poplava (mnogobrojne rijeke), infrastrukturi izgrađenoj za zaštitu od poplava i prijedlog budućih mjera za unapređenje rječnih slivova i odbrane od poplava. Finansiranje radova i infrastrukture za zaštitu od štetnog uticaja voda propisano je Zakonom o finansiranju upravljanja vodama. Predstavnici Crne Gore izjavili su da namjeravaju da koordiniraju pripremu planova upravljanja rizikom od poplava za planove upravljanja rječnim slivovima koji se zahtijevaju Okvirnom direktivom o vodama. Nadležni organi postoje. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju i Ministarstvo unutrašnjih poslova dijele odgovornosti u ovoj oblasti zajedno sa lokalnim vlastima.

II.e. Zaštita prirode

Predstavnici Crne Gore izjavili su da je **Direktiva o divljim pticama 2009/147/EZ** u velikoj mjeri transponovana Zakonom o zaštiti prirode i propisima za sprovođenje. Prema navodima predstavnika Crne Gore, potpuno transponovanje se može očekivati do kraja 2015. Što se tiče mjera sprovođenja, Crna Gora je uspostavila opšti sistem zaštite kako bi održala populaciju ptica na odgovarajućim nivoima kojim se zabranjuju određene vrste lova i ubijanja, obezbjeđuje inspeksijska kontrola i izvršenje propisa i izvještava Komisija. Ukupno je identifikovano 13 područja od međunarodnog značaja za boravak ptica koja obuhvataju 10% teritorije. Potrebna su dalja proučavanja da bi se proširila mreža važnih područja za ptice. Pripreme za određivanje posebno zaštićenih područja još uvijek nijesu započete. Predstavnici Crne Gore istakli su i da se trenutno u državi love dvije vrste ptica koje nijesu obuhvaćene Aneksom II Direktive o pticama. Nadležni organi su određeni: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Agencija za zaštitu životne sredine i državni organi dijele nadležnosti u ovoj oblasti. Tu je Javno preduzeće za nacionalne parkove koje je odgovorno za sprovođenje upravljanja nad 5 nacionalnih parkova. Lovni inspektori i ekološki inspektori vrše nadzor nad sprovođenjem i izvršenjem. Rokovi za potpuno sprovođenje Direktive o divljim pticama još uvijek nisu utvrđeni.

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva o staništima 92/43/EEZ** u velikoj mjeri transponovana Zakonom o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore” br. 51/08) i aktima za sprovođenje. Dalje usklađivanje će se izvršiti usvajanjem izmjena Zakona o zaštiti prirode i podzakonskih

akata (pravilnik). Za sada nije utvrđen rok za potpuno usklađivanje. Crna Gora je započela sprovođenje direktive. Imenovani su nadležni organi, koji su isti kao kod Direktive o pticama. Crna Gora je započela i izradu nacrtu referentne liste i nacrtu kataloga tipova staništa. Predstavnicima Crne Gore izjavili su da će izrada popisa lokacija i odabir mjesta od značaja za Zajednicu početi 2014.

Uvode se mehanizmi za promovisanje opštih informacija, obrazovanje i konsultovanje javnosti prije odobravanja projekata koji mogu imati negativan uticaj na zaštićena područja. Datum potpunog sprovođenja još uvijek nije utvrđen.

Što se tiče Regulative (EZ) br. 2173/2005 o uspostavljanju sistema za izdavanje dozvola za uvoz drveta u Evropsku uniju⁴ (**Regulativa o FLEGT**), predstavnici Crne Gore izjavili su da se ona nalazi u veoma ranoj fazi sprovođenja. Isto se odnosi na Regulativu (EU) br. 995/2010 kojom se propisuju obaveze subjekata koji stavljaju drvo i drvene proizvode u promet (**Regulativa o drvetu**). Djelovi koji su usklađeni sa ovim regulativama odnose se na član 56 Zakona o šumama („Službeni list Crne Gore” br. 74/10) prema kojima se promet drvnih proizvoda može vršiti samo na osnovu potvrde porijekla. Vlada Crne Gore je usvojila Nacionalni akcioni plan za borbu protiv nelegalnih aktivnosti u šumarstvu. Crna Gora još uvijek nije imenovala nadležni organ za Regulativu o FLEGT i Regulativu o drvetu. Nijesu dostavljeni rokovi za potpuno sprovođenje.

Prema navodima predstavnika Crne Gore, nekoliko odredbi Regulative (EZ) br. 338/97 o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulisanja njihovog prometa (**CITES Regulativa**) odražava se kroz Zakon o *ratifikaciji Konvencije o međunarodnom prometu ugroženih vrsta* divlje faune i flore („Službeni list Crne Gore” br. 11/01), Zakon o zaštiti prirode („Službeni list Crne Gore” br. 51/08), izmjene Zakona o zaštiti prirode, Carinskog zakona („Službeni list Crne Gore” br. 7/02 i 29/05), Pravilnika o uslovima za promet i načinu postupanja sa zaštićenim divljim vrstama prilikom transporta („Službeni list Crne Gore” br. 67/10) itd. Predstavnicima Crne Gore naveli su da se već sprovodi nekoliko odredbi CITES Regulative: imenovanje nadležnih organa, uspostavljanje sistema za praćenje izdavanja dozvola za izvoz, prekogranično javno informisanje, monitoring poštovanja propisa sa srazmjernom inspekcijom kontrolom i izvršenjem). Prema navodima predstavnika Crne Gore, potpuno sprovođenje biće dostignuto do datuma pristupanja EU.

Predstavnicima Crne Gore izjavili su da se sprovode određene odredbe **Regulative (EEZ) br. 3254/91 kojima se zabranjuje upotreba nagaznih zamki**. Upotreba nagaznih zamki zabranjena je domaćim zakonom. Preostale odredbe Regulative biće obuhvaćene izmjenama Zakona o zaštiti prirode, čije se usvajanje očekuje u 2014. Prema navodima predstavnika Crne Gore, potpuno sprovođenje biće dostignuto do dana pristupanja EU. Nadležni organi postoje: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Uprava za šume, Agencija za zaštitu životne sredine i Uprava za inspekcijske poslove.

Predstavnicima Crne Gore izjavili su da je **Direktiva o zooološkim vrtovima 1999/22/EZ** djelimično transponovana Zakonom o zaštiti dobrobiti životinja („Službeni list Crne Gore” br. 14/2008). Crna Gora planira da potpuno usklađivanje i sprovođenje dostigne do kraja 2015. U državi ne postoji nijedan zooološki vrt. Sprovođenje Direktive o zooološkim vrtovima još nije započeto. Predstavnicima Crne Gore izjavili su da će razmotriti smjernice EU o najboljim praksama za zooološke vrtove koje će se objaviti krajem 2013. Veterinarska uprava je nadležna za izdavanje dozvola za zooološke vrtove.

⁴ FLEGT - Forest Law Enforcement, Governance and Trade – sprovođenje zakona o šumama, upravljanja šumama i trgovine (prim.prev.)

Predstavnicima Crne Gore izjavili su da će uskoro početi usklađivanje sa **Direktivom 83/129/EEZ o uvozu koža određenih mladunčadi foke i Regulativom (EZ) br. 1007/2009 o prometu proizvoda od foke** i njene Regulative za sprovođenje (EU) br. 737/2010. Prema njihovim navodima, na crnogorskom tržištu trenutno nema foka ili proizvoda od foka. Biće imenovani nadležni organi: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine, Uprava za inspekcijske poslove, Uprava carina i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

II.f. Industrijsko zagađenje i upravljanje rizikom

Što se tiče nove **Direktive o industrijskim emisijama 2010/75/EU**, predstavnici Crne Gore naglasili su da se veliki broj odredbi odražava kroz Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine (Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja u „Službenom listu Crne Gore” br. 80/05; 54/09), Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o zaštiti vazduha („Službeni list Crne Gore” br. 40/11), Pravilnik o spaljivanju otpada („Službeni list Crne Gore” br. 14/11) i Uredbu o graničnim vrijednostima emisija iz stacionarnih izvora („Službeni list Crne Gore” br. 10/2011). Predstavnicima Crne Gore izjavili su da je ostvaren dobar napredak u usklađivanju sa dijelom Direktive o industrijskim emisijama koji se odnosi na integrisano sprečavanje i kontrolu zagađivanja, kao i spaljivanje otpada, dok je manji napredak ostvaren u transponovanju odredbi o isparljivim organskim jedinjenjima i velikim ložištima. Prema navodima predstavnika Crne Gore, potpuno usklađivanje sa ovom Direktivom biće postignuto novim Zakonom o industrijskim emisijama, čije se usvajanje predviđa za 2015.

Od dana stupanja na snagu Zakona o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine (1. januar 2008.), nijedno novo postrojenje ne može početi rad bez integrisane dozvole. Za postojeća postrojenja i djelatnosti, subjekat je u obavezi da pribavi dozvolu do 2015, u skladu sa Programom usklađivanja određenih privrednih djelatnosti sa Zakonom o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja (usvojen 2012.). Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine propisuje kazne koje se primjenjuju u slučaju nepoštovanja odredbi zakona.

Crna Gora je imenovala nadležne organe za izdavanje dozvola za integrisano sprečavanje i kontrolu zagađivanja životne sredine: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Agencija za zaštitu životne sredine i lokalna uprava. Uprava za inspekcijske poslove je nadležna za sprovođenje zakona. Što se tiče sprovođenja, 3 od postojećih 10 IPPC postrojenja su dostavila zahtjeve za integrisanu dozvolu i dobila su istu. Datum potpunog sprovođenja još uvijek nije utvrđen.

Predstavnicima Crne Gore naveli su da je Direktiva 2004/42/EZ o isparljivim organskim jedinjenjima u određenim bojama u potpunosti transponovana Pravilnikom o zabrani i ograničavanju korišćenja, stavljanja u promet i proizvodnje hemikalija koje nose neprihvatljiv rizik za ljudsko zdravlje i okolinu („Službeni list Crne Gore” br. 49/13). Prema navodima predstavnika Crne Gore, zemlja ne proizvodi, nego uvozi boje koje sadrže isparljiva organska jedinjenja.

Predstavnicima Crne Gore naveli su da se neki elementi **Regulative (EZ) br. 1221/2009 o sistemu za upravljanje zaštitom životne sredine i programu provjere** i **Regulative (EZ) br. 66/2010 o EU Eko-oznaci**, odražavaju kroz Zakon o životnoj sredini („Službeni list Crne

Gore'' br. 48/08). Sprovođenje regulativa EU vezanih za sistem upravljanja zaštitom životne sredine i program provjere, kao i eko-oznaku još nije započelo. Ne postoji nacionalni sistem eko-oznaka ili upravljanja zaštitom životne sredine. Novi Zakon o životnoj sredini planiran za 2014. sadržiće odredbe koje će omogućiti Crnoj Gori da sprovede obje regulative na dan pristupanja EU.

Crna Gora je navela da je u veoma ranom stadijumu transponovanje takozvane **Seveso II Direktive**, tj. Direktive 96/82/EZ o kontroli opasnosti od većih nesreća koje uključuju opasne materije, koju mijenja i dopunjava Direktivom 2003/105/EZ. Potpuno usklađivanje sa Seveso II Direktivom je planirano za 2015. usvajanjem novog Zakona o životnoj sredini u 2014, i određenog broja podzakonskih akata tokom 2015. Sprovođenje Seveso II direktive još nije započeto.

II.g. Hemikalije

Zakon o hemikalijama stupio je na snagu u martu 2013. Prema navodima predstavnika Crne Gore, ovaj zakon predstavlja ključni instrument usklađivanja s pravnom tekovinom EU u oblasti hemikalija. Predstavnicima Crne Gore izjavili su da se planira usvajanje Nacionalne strategije za upravljanje hemikalijama u 2014. Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Agencija za zaštitu životne sredine su nadležni organi za hemikalije. Uprava za inspeksijske poslove (7 službenika) je nadležna za izvršenje. Arhuški centar u Podgorici će podržati sprovođenje. Predstavnicima Crne Gore izjavili su da će novo zakonodavstvo biti usvojeno u 2014. To je neophodno da bi se omogućilo djelotvorno sprovođenje pravne tekovine.

Crna Gora je izjavila da djelimično sprovodi Regulativu (EZ) br. 1907/2006 o registraciji, evaluaciji, autorizaciji i ograničavanju upotrebe hemikalija (**REACH Regulativa**). Imenovala je nadležne organe (MORT i AZŽS) za sprovođenje REACH Regulative, uspostavila institucionalne preduslove i infrastrukturu da bi obezbijedila nadležnim organima pristup alatima i bazama podataka Evropske agencije za hemikalije (ECHA), uspostavila sistem inspeksijske kontrole i izvršenja, uključujući i sankcije za nepoštovanje propisa. Crna Gora nema nacionalnu službu za pomoć korisnicima koja pruža informacije i savjete (proizvođačima, uvoznicima i distributerima) o odgovornostima i obavezama propisanim REACH Regulativom. Crna Gora je identifikovala i potrebu za daljom izgradnjom kapaciteta kako bi uspješno učestvovala u radu Evropske agencije za hemikalije i drugih stručnih tijela kao što su Partnerske ekspertske grupe. Crna Gora još uvijek nema sopstvene kapacitete za evaluaciju supstanci sa aktuelnog akcionog plana Zajednice i za izradu i dostavljanje dosijea za identifikaciju supstanci koje izazivaju veoma veliku zabrinutost. Potpuna implementacije REACH Regulative je predviđena za 2015.

Crna Gora je izjavila da je **Direktiva o azbestu 87/217/EEZ** u velikoj mjeri transponovana Zakonom o upravljanju otpadom ("Službeni list Crne Gore" br. 64/11) i Pravilnikom o načinima pakovanja i uklanjanja otpada koji sadrži azbest ("Službeni list Crne Gore" br. 11/13). Nadležni organi postoje: MORT, AZŽS i Uprava za inspeksijske poslove. Nadzor i kontrola komunalnog i građevinskog otpada nadležnost je opštinskih inspektora. Crna Gora je propisala granične vrijednosti za zagađenje azbestom i uspostavila sistem inspeksijske kontrole i sprovođenja, uključujući i sankcije. Nijesu utvrđeni datumi potpunog usklađivanja i sprovođenja.

Crna Gora je navela da sprovođenje **Regulative o živi (EZ) 1102/2008** još uvijek nije započeto. Crna Gora je izjavila da će ova regulativa biti u potpunosti sprovedena do datuma

pristupanja EU. Naponi koji se ulažu u sprovođenje se odnose na usvajanje novog Zakona o životnoj sredini (planiran za 2014.) koji će sadržati odredbe koje se odnose na ograničavanje izvoza žive kao i odredbe koje se odnose na bezbjedno skladištenje metalne žive i određenih jedinjenja žive. U Crnoj Gori nema direktnih izvora žive.

Crna Gora je izjavila da je u ranoj fazi usklađivanja sa **Direktivom 2010/63/EU o zaštiti životinja koje se koriste u naučne svrhe**. Samo su neke definicije ove direktive obuhvaćene Zakonom o dobrobiti životinja (Sl. l. CG br. 14/2008). Prema navodima Crne Gore, potpuno usklađivanje sa ovom direktivom je predviđeno za kraj 2015. izmjenama postojećeg zakona i usvajanjem podzakonskih akata. Nakon toga, Crna Gora će započeti proces sprovođenja. Crna Gora je navela da do sada nije dobila nijedan zahtjev za odobravanje eksperimenata sa životinjama i da trenutno nema subjekata koji koriste životinje u eksperimentima. Institucije koje će biti uključene u sprovođenje ove direktive su: MPRR, Uprava za inspeksijske poslove kroz Veterinarsku inspekciju.

Crna Gora je izjavila da sprovođenje **Regulative o biocidima (EU) br. 528/2012** još uvijek nije započeto. Crna Gora planira da usvoji Zakon o biocidima do kraja 2014. Prema navodima Crne Gore, potpuno sprovođenje će se postići nakon pristupanja EU.

Crna Gora je navela da je sprovođenje **Regulative (EZ) No 689/2008 o izvozu i uvozu opasnih hemikalija** u ranoj fazi. Crna Gora je članica **Roterdamske konvencije** o postupku davanja saglasnosti na osnovu prethodnog obavještenja za određene opasne hemikalije i pesticide u međunarodnom prometu, od 2011. Zakon o hemikalijama (Sl. list RCG br. 18/12, primjenjuje se od 1. marta 2013.) uključuje obaveze iz Roterdamske konvencije. Nadležni organi još uvijek nijesu imenovani, ali su MORT i AZŽS uključeni u sprovođenje Roterdamske konvencije i određenih aspekata Regulative. Uprava carina i Uprava za inspeksijske poslove su nadležne za kontrolu uvoza i izvoza hemikalija iz Aneksa I. Potpuno sprovođenje regulative je predviđeno za 2014.

U pogledu Regulative (EZ) br. 850/2004 o dugotrajnim organskim zagađivačima (**POP Regulative**), Crna Gora je izjavila da će zabraniti proizvodnju, stavljanje u promet i upotrebu dugotrajnih organskih zagađivača u budućem Zakonu o životnoj sredini (2014). Ovaj zakon će uspostaviti i sistem inspeksijske kontrole i sprovođenja, kaznene odredbe i buduće izvještavanje Komisiji. Crna Gora je navela da je ratifikovala relevantne međunarodne akte: UNECE Protokol o dugotrajnim organskim zagađivačima uz Konvenciju iz 1979. o prekograničnom zagađenju vazduha na velikim udaljenostima (LRTAP) i Stokholmsku konvenciju o dugotrajnim organskim zagađivačima. MORT je nadležni organ za sprovođenje ovih međunarodnih instrumenata. Vlada je 2013. usvojila *Nacionalni plan implementacije* (NIP) za sprovođenje obaveza iz Stokholmske konvencije. Crna Gora ima popis koji sadrži detalje emisija dugotrajnih organskih zagađivača u vazduh, utvrđen u skladu sa zahtjevima LRTAP konvencije. Popis kojim se obuhvata ispuštanje POP u vode i zemljište još uvijek ne postoji. Ne postoji nacionalni program monitoringa polihlorovanog bifenila. Imaoci opreme i otpada koji sadrži polihlorovani bifenil su obavezni da izrade plan upravljanja opremom i otpadom koji sadrži polihlorovani bifenil i da ga dostave AZŽS. Crna Gora je izjavila da predviđa potpuno sprovođenje oko 2020.

Crna Gora je navela da je nekoliko odredbi Regulative (EZ) br. 1272/2008 o klasifikaciji, obilježavanju i pakovanju supstanci i mješavina (**CLP Regulative**) obuhvaćeno Zakonom o hemikalijama ("Službeni list Crne Gore" br. 18/12) i podzakonskim aktima za sprovođenje CLP. Crna Gora je navela da su nadležni isti organi kao za pravnu tekovinu EU u oblasti

hemikalija: MORT, AZŽS i Uprava za inspekcijske poslove. Prema navodima Crne Gore, potpuno sprovođenje biće dostignuto do kraja 2014-te godine.

II.h. Buka

Crna Gora je navela da je Direktiva o buci 2002/49/EZ u velikoj mjeri transponovana Zakonom o zaštiti od buke u životnoj sredini (2011) i Pravilnikom o graničnim vrijednostima buke u životnoj sredini i akustičkom zoniranju (2011.). Ipak, Crna Gora prepoznaje da su preostale odredbe Direktive o buci od presudnog značaja za uspješno sprovođenje; one se odnose na strateške mape buke i metode procjene za pokazatelje buke. Prema navodima Crne Gore, transponovanje preostalih odredbi predviđeno je za 2014. usvajanjem podzakonskih akata za sprovođenje (pravilnika o metodama proračuna buke i mapiranju buke).

Sprovođenje Direktive o buci u životnoj sredini je u ranoj fazi i direktno je povezano sa usvajanjem podzakonskih akata za sprovođenje. Nadležnosti u oblasti buke se dijele između nacionalnog i lokalnog nivoa-opština. MORT i AZŽS su nadležne za opšte sprovođenje Direktive. Opštine i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva su nadležni za izradu strateških mapa buke i akcionih planova. Ekološka inspekcija je nadležna za izvršenje. Crna Gora je izjavila da planira izradu Strateških mapa buke u 2017. i usvajanje akcionih planova u 2019. Kao datum potpunog sprovođenja utvrđena je 2019. Do sada je 16 (od 21) opština završilo akustičko zoniranje svojih teritorija. U Crnoj Gori postoji samo jedna aglomeracija (više od 100.000 stanovnika) – Podgorica. Postoje 3 glavna putna pravca (kojima prolazi više od 3 miliona vozila godišnje). Ne postoje veliki željeznički pravci (kojima prolazi više od 30000 vozova godišnje) niti veliki aerodromi, u skladu sa standardima frekvencije saobraćaja navedenih u ovoj Direktivi.

CIVILNA ZAŠTITA

Crna Gora je izjavila da je završila značajne korake ka izgradnji i unapređenju svog sistema upravljanja vanrednim situacijama, posebno 2007. usvajanjem **Zakona o zaštiti i spašavanju, Nacionalne strategije za vanredne situacije** i 12 nacionalnih planova o požarima, poplavama, ekstremnim vremenskim uslovima, zemljotresima, nesrećama, itd. Prema navodima Crne Gore, izmjene **Zakona o zaštiti i spašavanju** usvojenog 2007. koje su u toku bliže će uskladiti ovaj propis sa pravnom tekovinom EU u oblasti civilne zaštite i politika upravljanja nepogodama.

Nadležni organi postoje. U zaštiti od poplava, nadležnost dijele Ministarstvo unutrašnjih poslova i MPRR. U industrijskim nesrećama, nadležnost dijele Ministarstvo unutrašnjih poslova i MORT. Ministarstvo unutrašnjih poslova je formiralo **Sektor za upravljanje vanrednim situacijama**, nadležan za pripremu i sprovođenje aktivnosti upravljanja vanrednim situacijama. Crna Gora prepoznaje da se ovaj sektor suočava sa nedostatkom finansijskih sredstava i nedovoljnim administrativnim kapacitetom.

Crna Gora je izjavila da planira da se **priključi EU mehanizmu civilne zaštite**, uspostavljenim Odlukom 2007/779/EZ (inovirana) do kraja 2013. s ciljem završavanja neophodnih priprema, kako bi postala njegova članica tokom 2014. Vlada je 1. avgusta 2013. usvojila odluku o pristupanju Crne Gore EU mehanizmima civilne zaštite. Sektor za upravljanje vanrednim situacijama ima organizovano non-stop dežurstvo lica koje govore engleski jezik a koje su kontakt osobe za Centar za odgovor na vanredne situacije Evropske komisije.

KLIMATSKE PROMJENE

Crna Gora je ratifikovala Okvirnu konvenciju UN o klimatskim promjenama (UNFCCC) u oktobru 2006. i Kjoto protokol (KP) u junu 2007; ona je ne-Aneks I zemlja članica UNFCCC. Crna Gora je izjavila da još uvijek nije dostavila obaveze po pitanju mjera ublažavanja za 2020. Crna Gora je dostavila svoju Prvu nacionalnu komunikaciju prema UNFCCC u oktobru 2010. i trenutno priprema Drugu nacionalnu komunikaciju, čije je dostavljanje planirano za 2014. Crna Gora je izjavila da će se pridružiti stavovima i aktivnostima EU u pogledu ratifikacije amandmana iz Dohe na Kjoto protokol i predstavila svoju namjeru da aktivno učestvuje u pregovorima za klimatski sporazum nakon 2020. godine, koji će se postići do 2015. Crna Gora je članica Bečke konvencije o zaštiti ozonskog omotača (2006.) i Montrealskog protokola o supstancama koje oštećuju ozonski omotač (2006.) i ratifikovala je sve relevantne amandmane. Crna Gora je izjavila da sprovodi sve ove **međunarodne sporazume**.

Crna Gora je navela sljedeće **organe nadležne** za klimatske akcije. Ministarstvo održivog razvoja i turizma (MORT, sa 2 službenika imenovana za klimatske akcije) ima opštu nadležnost u oblasti klimatskih promjena, uključujući i usklađivanje propisa i nadzor, monitoring i izvještavanje. MORT je odgovorno za dostavljanje nacionalnih komunikacija prema UNFCCC. MORT je istovremeno i Ovlašćeno nacionalno tijelo (DNA) Sekretarijata po pitanju Mehanizma čistog razvoja (CDM). Crna Gora je izjavila da u periodu 2013-2014., MORT će koordinirati izradu Nacionalne strategije u oblasti klimatskih promjena, utvrđujući mjere i organe za njihovo sprovođenje. MORT će istovremeno koordinirati i uspostaviti program neophodne izgradnje kapaciteta relevantnih nacionalnih institucija, kao i za poslovne subjekte i civilni sektor. Namjerava da integriše pitanja klimatskih promjena u sve relevantne sektorske politike u Crnoj Gori. Predviđa redovno dostavljanje relevantnih informacija javnosti. Nadležni organi Crne Gore naveli su da je Nacionalni savjet za održivi razvoj i klimatske promjene uspostavljen u oktobru 2013. Agencija za zaštitu životne sredine (AZŽS, sa 2 službenika za klimatske akcije) prikuplja podatke o emisijama, održava nacionalni inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte i izrađuje izvještaje (zajednički format izvještavanja - CRF). AZŽS je i stručno operativno tijelo za operativne procedure mehanizma čistog razvoja, uključujući i tehničku analizu i pregled projektne dokumentacije. AZŽS je nadležna za dostupnost informacija javnosti i relevantnim organizacijama koje se bave zaštitom životne sredine. Uprava za inspeksijske poslove – Ekološka inspekcija (7 inspektora) je nadležna za izvršenje propisa, a Uprava carina je nadležna za kontrolu uvoza/izvoza. Prema navodima Crne Gore, sljedeće institucije takođe imaju nadležnost u oblasti klimatskih promjena: Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja i Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju.

Crna Gora je navela da je transponovanje pravne tekovine EU u oblasti klimatskih promjena u veoma ranoj fazi. Crna Gora je izjavila da će nastaviti unapređivanje zakonskog okvira u skladu sa pravnom tekovinom EU do 2016. Crna Gora je objasnila da je potrebno da jača svoje administrativne kapacitete po pitanjima koja se odnose na klimatske promjene.

Crna Gora je izjavila da Odluka br. 280/2004/EZ koja se odnosi na mehanizam za monitoring emisija gasova sa efektom staklene bašte u Zajednici i za implementaciju Kjoto protokola (**Odluka o mehanizmu monitoringa** - MMD) kao i Odluka za sprovođenje, Odluka Komisije br. 2006/166/EZ, još uvijek nijesu transponovane u nacionalne propise. Crna Gora planira da usvoji Pravilnik o nacionalnim inventarima do kraja 2013. na osnovu Zakona o kvalitetu vazduha. Crna Gora je izjavila da će sada usmjeriti svoje napore na sprovođenje

Regulative (EU) No 525/2013 (**Regulativa o mehanizmu monitoringa** – MMR) koja je zamijenila MMD te povjerenih i akata za sprovođenje koji će biti usvojeni u okviru nje. Prva nacionalna komunikacija (NC) Crne Gore prema UNFCCC obuhvatila je inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte za baznu 1990. i za 2003. U ovom trenutku, u toku je izrada druge nacionalne komunikacije koja će obuhvatiti kompletan inventar emisija gasova sa efektom staklene bašte (GHG) od 1990-2011. Prema navodima Crne Gore, završetak prvog nacarta je planiran za kraj 2013, a zvanično dostavljanje za 2014. Kao ne-Aneks I država UNFCCC, Crna Gora nije u obavezi da jednom godišnje dostavlja Izvještaj o nacionalnom inventaru (NIR). Crna Gora je izjavila da trenutno izrađuje Izvještaj o nacionalnom inventaru za 2011, ali da još nije odlučila da li će ga zvanično dostaviti UNFCCC. Do sada je registrovan samo jedan projekat mehanizma čistog razvoja – mala hidroelektrana “Otilovići” - (decembar 2012.). Crna Gora je izjavila da se trenutno ne sprovode nikakve posebne mjere u oblasti prilagođavanja na negativan uticaj klimatskih promjena. Pored toga, ne postoji strateški dokument koji obuhvata prilagođavanje na klimatske promjene.

Crna Gora je izjavila da će tokom 2014. MORT započeti izradu nacarta propisa radi usklađivanja sa Direktivom 2003/87/EZ o programu **trgovanja kvotama emisija gasova sa efektom staklene bašte** (EU Sistem trgovanja emisijama, EU ETS). Crna Gora nema institucionalne preduslove za implementaciju EU ETS. Nije uspostavljen sistem monitoringa, izvještavanja i verifikacije emisija (MRV) u skladu sa EU ETS. Propisima koji će se ubuduće donijeti imenovaće se organi nadležni za sprovođenje i izvršenje. Prema navodima Crne Gore, nije utvrđen datum potpunog sprovođenja. U svojim naporima ka potpunom usklađivanju sa EU ETS, Crna Gora planira da zatraži podršku EU i njenih instrumenata bilateralne i regionalne saradnje.

Uz podršku Regionalne mreže za pristupanje EU u oblasti životne sredine (RENA), identifikovano je pet stacionarnih postrojenja u Crnoj Gori koja bi mogla potpasti pod EU ETS: Kombinat aluminijuma Podgorica (primarna proizvodnja aluminijuma); Željezara Nikšić - (proizvodnja željeza, uključujući kontinuirano livenje kapaciteta iznad 2,5 tone godišnje); termoelektrana Pljevlja (na ugalj); Molson Coors Brewing (proizvodnja piva); i Vektra Crna Gora (drvoprerađiva). Posljednje tri navedene kompanije imaju ložišta totalnog termičkog kapaciteta iznad 20 MW.

Crna Gora je izjavila da je, kako je i predviđeno Direktivom 2008/101/EZ o **uključivanju aktivnosti avijacije u EU ETS**, nacionalni avio prevoznik Montenegro Airlines (MNA) dio EU ETS programa za avijaciju od 2010. Crna Gora je navela da nema drugih komercijalnih avio prevoznika. Država članica EU zadužena za MNA jeste Njemačka i njen nacionalni EU ETS organ, DEHSt. Nacionalni avio prevoznik (MNA) ima neophodne institucionalne preduslove koji omogućavaju učešće u EU ETS. Imenovao je osoblje za izradu plana monitoringa i izvještavanje o emisijama. Aktiviran je račun za operatora, a imenovani su primarni i sekundarni službenici ovlašćeni za račun. Nezavisnu verifikaciju emisija vrši nezavisni, međunarodni verifikator, u skladu sa pravilima i procedurama koje propisuje DEHSt. Emisije gasova sa efektom staklene bašte Montenegro Airlines-a u 2020. su iznosile 34323 tCO₂. Ukupna kvota za MNA tokom perioda 2012-2020. iznosi 122922 tCO₂. Crna Gora je navela da će MORT započeti izradu nacarta propisa 2014. radi usklađivanja svog pravnog okvira sa pravnom tekovinom EU u pogledu avijacije i EU ETS, i imenovati nadležne organe za njegovo sprovođenje i izvršenje.

Po pitanju **Odluke o zajedničkim naporima** (ESD) 406/2009/EZ, Crna Gora je izjavila da je usklađivanje u ranoj fazi. Crna Gora trenutno nema institucionalne preduslove za sprovođenje Odluke o zajedničkim naporima. Crna Gora je izjavila da će zatražiti podršku EU i njenih

instrumenata bilateralne i regionalne saradnje kako bi se uskladila sa Odlukom o zajedničkim naporima.

U okviru Prve nacionalne komunikacije (NC) Crne Gore prema Konvenciji UN o klimatskim promjenama, preliminarne projekcije emisija gasova sa efektom staklene bašte do 2025. navode dva scenarija: referentni scenario (bez mjera smanjenja) i scenario s mjerama za smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte. Prema navodima Crne Gore, sprovođenje pravne tekovine EU u oblasti klimatskih promjena nije razmatrano. Projekcije su obuhvatile sve gasove sa efektom staklene bašte i podatke o sektorima obuhvaćene Odlukom o zajedničkim naporima. Emisije iz sektora saobraćaja biće oko 55% više u odnosu na baznu godinu čak i ako se primijene mjere za smanjivanje emisija. Ukupno smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte u sektoru saobraćaja u 2025. bi moglo iznositi oko 27% u odnosu na referentni scenario. Emisije iz sektora otpada bile bi oko 58% više u odnosu na baznu godinu čak i ako bi bile primijenjene mjere za smanjivanje emisija. Ukupno smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte u sektoru otpada moglo bi iznositi 28% u odnosu na referentni scenario. Prema navodima Crne Gore, projektovane emisije gasova sa efektom staklene bašte u sektorima obuhvaćenim Odlukom o zajedničkim naporima i identifikacija potencijalnih ograničenja/smanjenja emisija gasova sa efektom staklene bašte ažuriraće se u drugoj nacionalnoj komunikaciji i kroz druge komplementarne aktivnosti, tj. Nacionalnu strategiju upravljanja kvalitetom vazduha, Procjenu tehnoloških potreba, itd.

Što se tiče Regulative EU o **supstancama koje oštećuju ozonski omotač (ODS)** (mahom Regulativa EC/1005/2009) i **Fluorisanim gasovima (F-gasovima)** (mahom Regulativa EC/842/2006), Crna Gora je izjavila da je usvojila tri plana sprovođenja: državni plan (CD) za eliminaciju ODS sproveden od 2007 do 2010. postigao je cilj od 0 tona u 2010; konačni plan upravljanja CFCs⁵ (TPMP) sa postepenim ukidanjem čije je sprovođenje započeto 2007, a sproveden su aktivnosti obuke tehničara, carinika i predavača u stručnim školama; i plan upravljanja HCFC⁶ sa postepenim ukidanjem (HPMP) (usvojen 2010. za period 2010-2020.) s ciljem smanjivanja upotrebe HCFC supstanci u skladu sa Montrealskim protokolom. Crna Gora je navela da Zakon o zaštiti vazduha obuhvata elemente Regulativa EU i propisuje: dozvole za održavanje i/ili popravku i rashodovanje proizvoda koji sadrže ODS/F-gasove, zabrane, sankcije i prava i obaveze inspektora.

Crna Gora je navela da Uredba o supstancama koje oštećuju ozonski omotač i alternativnim supstancama sadrži elemente Regulativa EU i propisuje: postepeno ukidanje potrošnje ODS, upotrebe ODS i F-gasova, upotrebe proizvoda koji sadrže ili se oslanjaju na te supstance, uvoz, izvoz i stavljanje u promet tih supstanci o proizvoda, upotrebu tih supstanci nakon prekida upotrebe proizvoda koji ih sadrže, metod prikupljanja, upotrebe i trajnog odlaganja i deklarisanja proizvoda koji sadrže F-gasove.

Crna Gora je objasnila da se proizvodi ili cilindri koji sadrže F-gasove i njihove mješavine ne mogu stavlјati u promet ukoliko nijesu deklarirani. Deklaracija sadrži: hemijsku formulu, količinu alternativne supstance izraženu u kilogramima i napomenu: „sadrži fluorisani gas obuhvaćen Kjoto protokolom“. Crna Gora je izjavila da ne proizvodi ODS. Svi ODS u upotrebi su uvozni i koriste se u sektoru servisiranja rashladnih uređaja i klimatizacije. Crna Gora je već zabranila upotrebu svih ODS izuzev HCFC. Sistem kvota za uvoz HCFC je

⁵ hlorofluorouglenici – supstance za rashlađivanje i propelent.

⁶ Hidrohlorofluorouglenik – supstanca za rashlađivanje i propelent.

uspostavljen 2011. Bazni nivo HCFC se računa kao prosjek nivoa potrošnje 2009. i 2010. (13,9 metričkih tona), i “zamrznut je na baznom” nivou 2013.

Crna Gora je izjavila da je Direktiva 2009/30/EZ o **specifikaciji goriva** djelimično transponovana Uredbom o sadržaju zagađujućih materija u tečnim gorivima naftnog porijekla. Ovaj propis transponuje djelove Direktive 2009/30/EZ koji su prvobitno bili djelovi Direktive 98/70/EZ o kvalitetu benzinskih i dizel goriva koja je bila u potpunosti transponovana. Prema navodima Crne Gore, preostale odredbe biće transponovane do kraja 2014. kroz propise o biogorivima i izmjenama pomenute Uredbe o sadržaju zagađujućih materija u tečnim gorivima naftnog porijekla. Crna Gora je započela sprovođenje Direktive 2009/30/EZ i navela nekoliko koraka koji će se dostići do završetka njenog sprovođenja do 2020. Prema navodima Crne Gore, od 1. januara 2011, na domaćem tržištu je zabranjeno gorivo sa sadržajem olova iznad 0,005 g/l. Prema navodima Crne Gore, kvalitet goriva u smislu sadržaja olova se prati godišnje, kroz Program automobilskih goriva. Ovlašćene laboratorije (od strane AZŽS) angažuju dobavljači (princip „zagađivač plaća“). Crna Gora je izjavila da analiza kvaliteta vazduha ukazuje da koncentracija olova pada i da je ispod propisane granice. Postojeći sistem kontrole kvaliteta goriva prati ekološke parametere goriva u prometu u skladu sa relevantnim stanardom. Ovaj sistem ne uključuje kontrolu biogoriva. Crna Gora je iskazala namjeru da uspostavi tržište biogorivima; sistem za smanjivanje emisija gasova s efektom staklene bašte iz saobraćaja i sistem za verifikaciju održivosti biogoriva i izračunavanje životnog vijeka emisija gasova sa efektom staklene bašte iz biogoriva.

U pogledu **emisija CO₂ iz automobila i kombija**, Crna Gora je izjavila da je u ranoj fazi transponovanja Direktive 1999/94/EZ o dostupnosti informacija potrošačima o potrošnji goriva i emisijama CO₂ u vezi sa stavljanjem u promet novih putničkih vozila. Crna Gora je navela da vodič o potrošnji goriva i emisijama CO₂ još uvijek nije dostupan a da program deklarisanja CO₂ još uvijek ne postoji. Crna Gora je izjavila da će tokom 2013. ili 2014. započeti izradu propisa radi transponovanja odredbi ove direktive u nacionalne propise i imenovati organe nadležne za njeno sprovođenje. Prema navodima Crne Gore, iako ova direktiva nije transponovana, veći dio uvezenih vozila je deklarisan u skladu sa ovom direktivom, s obzirom da se uvoze iz EU. Crna Gora nema automobilsku industriju. Crna Gora je navela da je u 2012. registrovala 11,173 automobila i 41 lako dostavno vozilo.

Crna Gora je izjavila da je sprovođenje Regulative (EZ) 443/2009 o standardima emisija za nova vozila i Regulative (EU) 510/2011 o standardima emisije za nova laka dostavna vozila u ranoj fazi. Crna Gora namjerava da usvoji planove sprovođenja ovih direktiva. Prema navodima Crne Gore, još nijesu utvrđeni rokovi za potpuno usklađivanje ili sprovođenje.

Crna Gora je izjavila da će 2015. MORT započeti izradu nacрта propisa neophodnih za usklađivanje sa **Direktivom 2009/31/EZ o skupljanju i skladištenju ugljenika (CCS Direktiva)**. Crna Gora je navela da trenutno nema institucionalnih preduslova za sprovođenje CCS Direktive.

III PROCJENA STEPENA USKLAĐENOSTI I KAPACITETA ZA SPROVOĐENJE

U cjelini uzevši, zakonodavstvo Crne Gore je **djelimično usklađeno** s pravnom tekovinom EU koja je obuhvaćena ovim poglavljem, ali implementacija i sprovođenje su u ranoj fazi. Po pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji biće neophodno osigurati primjenu i sprovođenje pravne tekovine EU iz oblasti životne sredine, civilne zaštite i klimatskih promjena. Potrebno je uložiti mnogo rada u pogledu transponovanja zakonodavstva i uspostavljanja neophodnih administrativnih i nadzornih kapaciteta koji se zahtijevaju pravom tekovinom EU.

Crnoj Gori nedostaje sveobuhvatna strategija za oblasti životne sredine i klimatskih promjena koja bi obuhvatala opšti nacrt planiranih inicijativa i dugoročnih politika za usklađivanje s pravom tekovinom EU. Crnoj Gori nedostaju programski planovi za pripremu politika kao i zakonodavne i institucionalne pripreme. Za sada ne postoji nacionalni plan ulaganja u oblasti životne sredine (koji bi uključivao ulaganja u otpornost na prirodne nepogode kao i u adaptaciju na klimatske promjene). Budući da će troškovi usklađivanja s pravnom tekovinom EU u oblasti životne sredine i klimatskih promjena biti visoki, Crna Gora mora obezbijediti adekvatne finansijske resurse i usklađenost raspoloživosti finansijskih sredstava i rasporeda zakonodavnog usklađivanja i implementacije.

Crna Gora bi trebala biti u mogućnosti da dovrši zakonodavno usklađivanje do datuma pristupanja.

U cjelini, institucije odgovorne za razvoj politika, implementaciju i sprovođenje su uspostavljene, ali im je neophodno značajno jačanje. Administrativni kapaciteti i kadrovske popunjavanje za pitanja životne sredine su slabi, na nacionalnom i lokalnom nivou u čitavom sektoru za životnu sredinu i klimatske promjene. Oslanjanje na privremeno osoblje i pripravnike, brzo smjenjivanje kadra kao i ograničeni finansijski resursi u relevantnim ministarstvima, Agenciji za zaštitu životne sredine i Upravi za inspeksijske poslove i dalje su predmet brige, naročito u pogledu cjelokupnog kapaciteta ovih institucija da osiguraju efektivnu implementaciju i sprovođenje pravne tekovine EU.

Neophodni su značajni napor za konsolidaciju administrativnih kapaciteta za zaštitu životne sredine, civilnu zaštitu i klimatske akcije. Crna Gora treba da osigura adekvatan broj zaposlenih, obuku i opremu kao i cjelokupnu usklađenost njenih planova usklađivanja i rasporeda za jačanje sopstvenih kapaciteta. Potrebno je definisati preciznu podjelu nadležnosti između MORT-a, MPRR-a, Agencije za zaštitu životne sredine, MUP-a i drugih relevantnih ministarstava, institucija, tijela i lokalnih organa i neophodna je efektivnija koordinacija među ovim institucijama.

Postoje određeni mehanizmi za integrisanje životne sredine, upravljanje prirodnim nepogodama i klimatskih promjena u druge politike (kao što su saobraćaj, energetika, poljoprivreda), uglavnom na nivou strateških dokumenata, ali njihova primjena u praksi je ograničena.

ŽIVOTNA SREDINA

III.a. Horizontalno zakonodavstvo

Crna Gora je postigla **visok nivo usklađenosti** s horizontalnim zakonodavstvom EU. Crnogorsko zakonodavstvo je gotovo u potpunosti usklađeno s Direktivom o strateškoj

procjeni uticaja na životnu sredinu i Direktivom o procjeni uticaja na životnu sredinu, kao i **direktivama vezanim za Arhušku konvenciju** o pristupu informacijama, pravdi i učešću javnosti. Tri arhuška centra su aktivna u pogledu javnog informisanja i dobro su povezana s nevladinim organizacijama u zemlji. Nadležni organ u ovoj oblasti je Agencija za zaštitu životne sredine. Opštine su odgovorne za stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu i procjenu uticaja na životnu sredinu za programe i projekte na opštinskom nivou. Implementacija je u toku i može se govoriti o izvjesnim rezultatima. Međutim, potrebni su dodatni naponi kako bi se implementirale direktive o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu i procjeni uticaja na životnu sredinu, kako na državnom tako i opštinskom nivou. Potrebno je pravilno sprovesti smislenu procjenu životne sredine, uz obavezno razmatranje mogućih uticaja, svih održivih alternativa i neophodnih mjera za ublažavanje uticaja na životnu sredinu i kompenzaciju. Potrebno je poboljšati kvalitet procjene uticaja i javnih konsultacija s civilnim društvom i drugim učesnicima. Potrebno je osigurati efikasnu koordinaciju među različitim nadležnim organima kao i sa svim zainteresovanim stranama. Administrativne i pravosudne procedure treba da budu učinkovitije u osiguravanju pristupa informacijama o životnoj sredini, javnom učešću i pravosuđu.

Crna Gora treba da nastavi usklađivanje i sprovođenje **Direktive o ekološkoj odgovornosti**, naročito u pogledu prevencije i uklanjanja ekološke štete. U ovoj oblasti je i dalje neophodno uložiti značajne napore. Učinkovita implementacija Direktive o ekološkoj odgovornosti i Direktive o ekološkom kriminalu je potrebna kako bi se unaprijedio nivo sprovođenja svih propisa iz oblasti životne sredine.

Zakonsko usklađivanje i implementacija **Direktive o uspostavljanju infrastrukture za prostorne informacije u Evropskoj zajednici (INSPIRE)** su u ranoj fazi. Potrebno je i dalje razvijati neophodno zakonodavstvo, implementacione kapacitete i infrastrukturu.

III.b. Kvalitet vazduha

U oblasti kvaliteta vazduha, Crna Gora je postigla dobar nivo zakonske usklađenosti s većim dijelom relevantnih direktiva. Postoji određeno strateško planiranje za implementaciju ovih direktiva, ali to nije podržano kredibilnim finansijskim obavezama i investicionim planiranjem.

Crna Gora je postigla visok nivo zakonske usklađenosti s **Direktivom o kvalitetu ambijentalnog vazduha** kao i s četvrtom ćerkom direktivom. Implementacija je započeta, na osnovu gore pomenutog strateškog planiranja, u pogledu standarda kvaliteta vazduha, zona kvaliteta vazduha, mreža za praćenje kvaliteta vazduha, izvještaja Agencije za zaštitu životne sredine o kvalitetu vazduha koje dostavlja EIONET-u i Evropskoj agenciji za zaštitu životne sredine (EEA). Crna Gora treba da planira i osigura značajna ulaganja u laboratorije, opremu i kadrove kako bi osigurala učinkovitu implementaciju.

Crna Gora je u cjelini postigla dobar nivo zakonske usklađenosti s **Direktivom o maksimalnim nacionalnim emisijama**, ali je u sasvim ranoj fazi implementacije. Glavni predmet brige su procjene Crne Gore u pogledu nacionalnih maksimalnih vrijednosti emisije za 2020. koje su predložene u procesu pristupanja Protokolu iz Geteburga. U većini slučajeva one u znatnoj mjeri prevazilaze postojeće emisije te stoga nijesu usklađene s ciljevima Direktive.

Usklađivanje Crne Gore s **Direktivom o sadržaju sumpora u tečnim gorivima** napreduje, ali implementacija je u ranoj fazi i uglavnom je ograničena na kontrolu kvaliteta automobilske goriva. Crna Gora treba da uspostavi sistem za kontrolu goriva za pomorsku upotrebu.

Crna Gora treba da se uskladi s **Direktivom o isparljivim organskim jedinjenjima iz benzina i Direktivom o II fazi povraćaja isparenja benzina**, uključujući i usvajanje neophodnog zakonodavnog okvira. Akteri na tržištu goriva (na koje se odnose ove dvije direktive) treba što prije da budu identifikovani i uključeni u proces kako bi se planirale i osigurale neophodne investicije u potrebnu opremu.

Potrebno je uložiti velike napore u procesu implementacije svih direktiva o kvalitetu vazduha, budući da će to zahtijevati velike investicije, između ostalog i od strane privatnih privrednih društava. Postojeći sistem praćenja i strukture zadužene za prikupljanje i obradu podataka kao i za buduće izvještavanje Komisiji je takođe potrebno ojačati. Potrebno je proširiti mrežu stanica za praćenje, naročito u zagađenim oblastima. Potrebno je dodatno jačanje administrativnih kapaciteta. Crna Gora bi trebala da ulaže u potrebne kadrove i opremu kako bi mogla implementirati direktive o kvalitetu vazduha. Jasna tabela s podacima o neophodnim kadrovima, finansijskim obavezama, kao i vremenskim okvirom implementacije bila bi u tom pogledu dobar vodič.

III.c. Upravljanje otpadom

Crna Gora je postigla visok nivo zakonske usklađenosti s Okvirnom direktivom o otpadu, te direktivama o deponijama, o otpadnoj električnoj i elektronskoj opremi, o ambalaži i ambalažnom otpadu, o otpadnim vozilima, o polihlorovanim bifenilima i polihlorovanim terfenilima, i o kanalizacionom mulju. Međutim, implementacija je i dalje u ranoj fazi i u većini slučajeva ne postoji pouzdano planiranje implementacionih mjera kao ni predviđena ulaganja. Crna Gora treba da usvoji novi Nacionalni plan upravljanja otpadom, kojim će biti definisan vremenski okvir kao i glavni instrumenti/mjere obezbjeđivanja zakonskog usklađivanja i implementacije propisa EU o upravljanju otpadom. Opštinske planove za upravljanje otpadom je potrebno razviti ili dopuniti u skladu s novim planom upravljanja otpadom. Razvoj integrisanog sistema za upravljanje otpadom i odgovarajuće infrastrukture je u ranoj fazi, pri čemu se otpad i dalje odlaže na otvorenim lokacijama ili više neodobrenih deponija. Na strateškom (i investicionom) nivou Crna Gora se oslanja na odlaganje na deponijama kao glavnu opciju upravljanja otpadom. Istovremeno, nacionalnim zakonodavstvom definisani su veoma ambiciozni ciljevi u pogledu reciklaže, koji međutim nijesu poduprti bilo kakvim kredibilnim investicionim šemama ili infrastrukturnim rješenjima.

Crna Gora je postigla visok nivo zakonske usklađenosti s **Direktivom 1999/31/EZ o deponijama**, ali implementacija je u ranoj fazi. Samo dvije opštinske deponije (bezopasni otpad) ispunjavaju uslove iz ove direktive. Planirana je izgradnja 5 ili 6 novih regionalnih deponija kao i unapređenje postojećih. Mnoge implementacione mjere planirane za 2011/2012. su odložene dok rok za potpunu implementaciju još nije definisan. Prije donošenja bilo kakve odluke o izgradnji novih deponija, potrebno je usmjeriti pažnju na povećavanje napora u cilju smanjenju količine otpada putem prevencije stvaranja otpada, odvojenog prikupljanja i recikliranja. Takve mjere su značajno jeftinije nego izgradnja nove teške infrastrukture; ovim mjerama bi takođe bili sprovedeni ciljevi evropske hijerarhije upravljanja otpadom – evropske politike upravljanja otpadom.

Crna Gora je djelimično usklađena s **Direktivom 2006/66/EZ o baterijama i akumulatorima**. U skladu s njenim nacionalnim zakonima privredni subjekti su obavezni da osiguraju prikupljanje otpadnih baterija i akumulatora od 1. januara 2014. Međutim, ne postoje planovi za sprovođenje ključnih odredbi ove direktive kao što je uspostavljanje sistema odvojenog prikupljanja baterija i akumulatora, njihovog odlaganja i recikliranja, program prikupljanja otpadnih prenosivih baterija i akumulatora, obrada i recikliranje prikupljenih baterija i akumulatora. U tom kontekstu, 2015. nije realističan rok za potpunu implementaciju.

Crna Gora je postigla dobar nivo usklađenosti sa **Direktivom 94/62/EZ o ambalaži i ambalažnom otpadu**, ali se ta direktiva nalazi u ranoj fazi sprovođenja, sa samo nekoliko opštih odredbi koje su sprovedene. Nije moguće izvršiti procjenu ove oblasti dok se ne razradi novi plan upravljanja otpadom, kojim treba da se definišu rok i plan mjera za potpuno sprovođenje Direktive.

Većina odredbi **Direktive o otpadnim vozilima 2000/53/EZ** je uključena u domaće zakonodavstvo. Crna Gora je započela sprovođenje, ali je neophodno ulaganje daljih napora za uspostavljanje djelotvornog sistema za prikupljanje, sertifikaciju i obradu otpadnih vozila. Još nije određen rok za potpuno usklađivanje i nema jasnog planiranja postizanja ciljeva Direktive.

Crna Gora je postigla dobar nivo usklađenosti sa **Direktivom 95/59/EZ o polihlorovanim bifenilima i polihlorovanim terfenilima** i počela je sprovođenje iste. Sprovođenje će trajati i zahtijevaće investicije i stručnu pomoć. Neophodno je ulaganje posebnih napora za bezbjedno odlaganje opreme koja sadrži polihlorovane bifenile i polihlorovane terfenile.

Crna Gora je postigla značajan nivo zakonodavne usklađenosti sa **Direktivom o kanizacionom mulju 86/278/EEZ**, ali praktično sprovođenje još nije započeto. Posebnu pažnju treba posvetiti uspostavljanju graničnih vrijednosti za teške metale u zemljištu i mulju u skladu sa Aneksima Direktive.

Crna Gora nije usklađena sa **Direktivom o rudarskom otpadu** i nema jasnog planiranja vremena i načina postizanja usklađenosti. Crna Gora treba da imenuje nadležni organ i započne proces usklađivanja i sprovođenja. Još nije počelo usklađivanje sa **Direktivom o ograničavanju upotrebe određenih opasnih materija u električnoj i elektronskoj opremi**.

Neophodno je ulaganje velikih napora za proces sprovođenja pravne tekovine preko cijelog sektora. Sprovođenje će zahtijevati investicije većeg obima, kao i dalje jačanje administrativnog kapaciteta na nacionalnom i lokalnom nivou. Saradnja između države i lokalnih vlasti treba da se ojača. Crna Gora treba da nastavi rad na planovima upravljanja otpadom (uključujući plan koji se odnosi na opasni otpad) na nacionalnom i lokalnom nivou (gdje je relevantno) i da obezbijedi odgovarajuće investicione tokove. Ovi planovi treba da integrišu mjere za smanjenje otpada (uključujući sprečavanje, odvojeno prikupljanje, recikliranje itd.) i upravljanje otpadom koji ne može da se obradi već samo da se odloži na deponiju. Ovaj plan treba da bude zasnovan na pretpostavci da otpad koji se odlaze na deponije treba da se ograniči na neizbježni minimum. Crna Gora treba da uspostavi i odvojene sisteme za prikupljanje i objekte za odlaganje za posebne tokove otpada, ili da prilagodi postojeće u skladu sa zahtjevima pravne tekovine, kao i da razradi adekvatne finansijske šeme.

III.d. Kvalitet voda

Nivo usklađenosti Crne Gore sa pravnom tekovinom u sektoru voda je ograničen. Crna Gora je u naprednoj fazi samo kad je riječ o zakonodavnom usklađivanju i procesu sprovođenja u slučaju **Direktive o vodi za piće**, ali su neophodne nove investicije. Mreže za praćenje svih izvora vode (vodna tijela površinskih voda, morske i podzemne vode), planovi upravljanja riječnim slivovima i infrastruktura za prečišćavanje otpadnih voda nalaze se u ranoj fazi izrade. Crna Gora treba da uloži značajne napore za usklađivanje s pravnom tekovinom, njeno sprovođenje i jačanje administrativnog kapaciteta. Crna Gora treba da usvoji planove investicija i sprovođenja koji su specifični za direktivu. Osim toga, Crna Gora treba da izgradi neophodni administrativni kapacitet, uključujući sistem za sprovođenje, stručno znanje i institucionalnu koordinaciju. Postignut je veoma mali napredak tokom prošlih godina i transpozicija velikog dijela pravne tekovine se očekuje u 2016-2017. Postizanje dovoljnog nivoa usklađenosti u srednjem roku može da bude teško bez ulaganja dodatnih značajnih napora, boljeg planiranja i povećanih resursa.

Crna Gora naročito treba da uradi sljedeće: da uspostavi registar zaštićenih područja, da kompletira i uskladi zahtjeve za monitoring, da radi na definisanju ekološkog i hemijskog statusa i ciljeva za površinske i podzemne vode, da definiše programme neophodnih mjera i da pripremi nacрте planova upravljanja riječnim slivovima da bi unaprijedila sprovođenje **Okvirne Direktive o vodama 2000/60/EZ**. Zakonodavno usklađivanje sa ovom Direktivom odloženo je do kraja 2016, što odlaže i sprovođenje i uspostavljanje cijelog okvira politike u oblasti voda do 2030.

Usklađivanje s **Direktivom 91/271/EEZ o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda** je u ranoj fazi. Crna Gora treba da definiše aglomeracije i da odredi osjetljiva/neosjetljiva područja u skladu sa zahtjevima Direktive. Neophodan joj je i ažurirani master plan za upravljanje otpadnim vodama, kao i kalendar radova u definisanim aglomeracijama i detaljno planiranje investicija i administrativnih resursa. Predviđanje realnih datuma za potpuno usklađivanje i sprovođenje Direktive o prečišćavanju komunalnih otpadnih voda je teško u ovoj ranoj fazi usklađivanja i bez ikakvog dostupnog značajnog planiranja.

Što se tiče **Direktive o nitratima 91/676/EEZ**, Crna Gora treba da uspostavi mrežu za praćenje mjerenja koncentracije nitrata u površinskim i podzemnim vodama. Na osnovu rezultata praćenja, Crna Gora mora da identifikuje vode zagađene nitratima ili vode koje su izložene riziku od zagađenja nitratima iz poljoprivrednih izvora i treba da odredi osjetljive zone (osim ako Crna Gora odluči da koristi pristup po kom se cijela teritorija tretira kao osjetljivo područje, što bi značilo zaštitu cijele zemlje) za sva poljoprivredna područja koja crpe ove vode. Osim toga, precizni akcioni programi za sve određene zone treba da se razrade u skladu sa Direktivom. Crna Gora treba da sprovodi aktivnosti informisanja poljoprivrednika da bi osigurala potpuno sprovođenje direktive i njenu djelotvornu kontrolu na nivou poljoprivrednih gazdinstava.

Crna Gora treba da preduzme konkretne korake za usklađivanje sa **Okvirnom Direktivom o pomorskoj strategiji 2008/56/EZ**, **Direktivom o standardima kvaliteta voda 2008/105/EZ**, **Direktivom o podzemnim vodama 2006/118/EZ** i **Direktivom o kvalitetu voda za kupanje 2007/6/EZ**, kao i njihovo sprovođenje. Usklađivanje s ovim direktivama je u početnoj fazi.

Biće neophodno ulaganje velikih napora u cijelom sektoru tokom procesa sprovođenja. Biće

neophodne investicije većeg obima, posebno one vezane za izgradnju ili modernizaciju sistema za prikupljanje i prečišćavanje komunalnih otpadnih voda, kao i uvođenje novih tehnologija prečišćavanja voda i snabdijevanje vodom u cilju usklađivanja sa Direktivom o vodi za piće. Treba da se uspostave odgovarajući sistemi praćenja, kao i strukture zadužene za prikupljanje i obradu podataka za sprovođenje nekoliko direktiva koje se odnose na vodni sektor. Treba da se razradi buduće izvještavanje Komisije. Dužna pažnja treba da se posveti i adekvatnom planiranju neophodnog administrativnog kapaciteta i finansijskih resursa. Za taj cilj dobre smjernice obezbijedila bi tabela koja daje jasan prikaz neophodnih resursa, finansijskih obaveza, kao i raspored sprovođenja. Dalje jačanje administrativnog kapaciteta na nacionalnom i lokalnom nivou neophodno je za sprovođenje svih direktiva. Crna Gora treba da obezbijedi jasnu podjelu odgovornosti i koherentnosti između aktivnosti svih organa uključenih u pitanja vezana za upravljanje vodama.

III.e. Zaštita prirode

U oblasti zaštite prirode, Crna Gora je djelimično usklađena s pravnom tekovinom. Sprovođenje pravne tekovine je i dalje u ranoj fazi.

Crna Gora će morati da se u potpunosti uskladi sa **Direktivama o staništima i divljim pticama**. Još nedostaju članovi od suštinske važnosti, kojima se određuje cijela logika režima EU vezanog za zaštitu ptica, vrsta i staništa, kao i nekoliko ključnih aneksa. Mreža za praćenje je veoma ograničena, kao i naučni podaci za određivanje zaštićenih područja i buduću mrežu Natura 2000. Crna Gora je do sad označila samo pet kopnenih EMERALD područja (buduća mreža NATURA 2000) i nema zaštite priobalnih i morskih područja. Crna Gora treba da identifikuje potencijalne vrste i staništa koje treba dodati u Aneksa, a treba i dalje da mapira njihovu rasprostranjenost. Crna Gora će morati i da sastavi nacionalni spisak lokacija od značaja za Zajednicu u sklopu Direktive o staništima, kao i da označi područja posebne zaštite u sklopu Direktive o pticama da bi uspostavila ekološku mrežu NATURA 2000. Crna Gora treba da prikupi naučne informacije za moguće prijedloge izmjena i dopuna aneksa Direktiva o pticama i staništima. Moraće da se radi na planovima upravljanja za zaštićena područja, a treba da se nastavi i uspostavljanje sistema za praćenje staništa i vrsta kao što se zahtijeva Direktivama o staništima i pticama. Nedostatak sredstava i administrativnog kapaciteta ozbiljno sprečava usklađivanje s ove dvije direktive, kao i njihovo sprovođenje. Osim toga, u pripremama za identifikaciju i označavanje buduće ekološke mreže NATURA 2000, Crna Gora previše naglašava definiciju preovlađujućeg javnog interesa (to radi i kroz usvajanje namjenskog pravnog akta). Ovaj pristup nije u skladu sa ciljevima direktiva EU koje se odnose na prirodu.

Crna Gora će morati da sprovede Regulativu o zaštiti vrsta divlje faune i flore putem regulisanja njihovog prometa. Crna Gora mora da nastavi sa obezbjeđivanjem obuka za inspektore i službe, koji sprovode kontrole na graničnim prelazima. Utvrđeni granični prelazi treba da se opreme prostorijama u kojima se omogućava carinjenje primjeraka divlje flore i faune, kao adekvatne uslove i uslove za privremeno držanje konfiskovanih biljaka i životinja.

Nacionalno zakonodavstvo mora da se uskladi sa **direktivom o divljim životinjama u zoološkim vrtovima**. Odredbe Regulative i Odluke o zabrani nagaznih zamki moraće da se odraze u crnogorskom zakonodavstvu da bi se obezbijedila njihova usklađenost s pravnom tekovinom.

Crna Gora treba da počne i usklađivanje sa **zakonodavstvom EU o šumama** (Direktiva 83/129/EEZ, Regulativa (EZ) 1007/2009 i njena Regulativa za sprovođenje (EU) 737/2010) kao i pripremu za sprovođenje **Regulativa o drvetu i sprovođenju zakona o šumama, upravljanju šumama i trgovini**.

Crnogorski administrativni kapaciteti na nacionalnom i lokalnom nivou će se morati značajno ojačati. Posebnu pažnju je potrebno posvetiti razvoju snažne inspeksijske mreže, sposobne za primjenu propisanih režima zaštite u označenim oblastima. Tabela koja sadrži podatke o neophodnim resursima, finansijske obaveze, i plan sprovođenja predstavljala bi dobar vodič za ostvarivanje tog cilja.

III.f. Industrijsko zagađenje i upravljanje rizikom

Kada je u pitanju industrijsko zagađenje i upravljanje rizikom, usklađivanje sa većinom direktiva i regulativa EU (prvenstveno Seveso II Direktiva, EMAS (Sistem ekološkog upravljanja i revizije) i uredbe o ekološkom označavanju) je u veoma ranoj fazi. Crna Gora će morati da ubrza svoje usklađivanje s pravnom tekovinom. Proces sprovođenja je u ranoj fazi duž cijelog sektora a administrativne kapacitete je neophodno u značajnoj mjeri ojačati.

Dio **Direktive o industrijskim emisijama** koji se odnosi na integrisano sprečavanje i kontrolu zagađenja je u zadovoljavajućoj mjeri usklađen s pravnom tekovinom. Crna Gora mora da nastavi svoje napore ka potpunoj usklađenosti i sprovođenju odredbi Direktive o industrijskim emisijama, prevashodno onih o isparljivim organskim jedinjenjima, velikim postrojenjima za sagorijevanje i spaljivanju otpada. Takođe treba da ojača svoje administrativne kapacitete i sistem inspekcije. Crna Gora treba da pripremi nacionalni plan za smanjenje emisije velikih postrojenja za sagorijevanje.

Svi glavni elementi **Seveso II Direktive** i dalje nijesu uključeni u crnogorsko zakonodavstvo. Planovi za vanredne situacije, sistem izvještavanja i sistem inspekcije još uvijek nijesu uspostavljeni. Sprovođenje **Sistema ekološkog upravljanja i revizije i uredbi o ekološkom označavanju** mora početi prije pristupanja, uz određivanje nadležnih organa i sa aktivnostima pružanja informacija.

Neophodni su ogromni napor kako bi se obezbijedilo sprovođenje pravne tekovine u ovom sektoru jer su neophodne investicije većeg obima, u skladu s pravnom tekovinom EU u oblasti državne pomoći, prvenstveno za prilagođavanje postojećih postrojenja zahtjevima pravne tekovine, izgradnju postrojenja za spaljivanje i suspaljivanje otpada i rad na čišćenju u velikim industrijskim postrojenjima kao što je KAP. Dalje jačanje administrativnih kapaciteta će takođe biti neophodno. Tabela u kojoj je dat prikaz neophodnih resursa, finansijskih obaveza i raspored sprovođenja bi u tom cilju omogućila dobre smjernice. Takođe bi trebalo uspostaviti djelotvoran mehanizam za razmjenu informacija i koordinaciju između svih uključenih organa.

III.g. Hemikalije

Crna Gora je djelimično usklađena s pravnom tekovinom u sektoru hemikalija. Sprovođenje je u veoma ranoj fazi i neophodni su značajni napor na jačanju administrativnih kapaciteta. Nedostaje odgovarajuće planiranje usklađivanja.

Crna Gora je usvajanjem novog Zakona o hemikalijama koji je na snazi od 1. marta 2013. ostvarila značajan napredak u procesu usklađivanja s pravnom tekovinom u oblasti

hemikalija. Crna Gora će morati da sprovodi proces usklađivanja kroz usvajanje neophodnih propisa za sprovođenje u 2013-2014. kako bi obezbijedila primjenu i sprovođenje.

Crna Gora je preduzela pozitivne korake u procesu usklađivanja sa **REACH** Regulativom. Neophodno je usvajanje propisa za sprovođenje i jačanje odgovarajućih kapaciteta za djelotvorno sprovođenje i učešće u tehničkom radu na nivou Evrope (naročito Evropske agencije za hemikalije).

Kada je riječ o **dugotrajnim organskim zagađivačima**, Crna Gora je ratifikovala Stokholmsku konvenciju i njen Protokol i počinje pripreme za sprovođenje Regulative o dugotrajnim organskim zagađivačima do dana pristupanja.

U pogledu **uvoza i izvoza opasnih hemikalija**, Crna Gora je ratifikovala Roterdamsku konvenciju, ali mora da počne da je sprovodi i usklađuje sa relevantnom Regulativom EU. Crna Gora bi, između ostalog, trebalo da imenuje nadležni organ, dostavi odgovore za uvoz svih hemikalija sa spiska Aneksa III Konvencije i uspostavi sistem za obavještanje o izvozu, za kontrolisanje izvoza, te za praćenje, prikupljanje podataka o izvozu i uvozu i izvješćavanje Komisije.

Neophodni su dalji naponi kako bi se okončalo usklađivanje sa **Regulativom o klasifikaciji, obilježavanju i pakovanju supstanci i mješavina** i obezbijedilo njeno djelotvorno sprovođenje. Isto važi i za **Direktivu 2010/63/EU o zaštiti životinja koje se koriste u naučne svrhe** gdje se tek počinje s usklađivanjem.

Crna Gora mora da počne usklađivanje sa **Regulativom o biocidima** i da pripremi poseban plan sprovođenja, uključujući finansijsku projekciju. Ova praksa će zahtijevati značajnu količinu resursa jer svaki pojedinačni proizvod mora biti odobren.

Biće neophodni veliki naponi u pogledu jačanja administrativnih kapaciteta za kratkoročno sprovođenje pravne tekovine na ovom polju. MORT, AZŽS i Ekološka inspekcija moraju da angažuju osoblje sa odgovarajućim tehničkim znanjem, obukom, opremom i dovoljnim finansijskim resursima kako bi postojao kapacitet za obezbjeđivanje djelotvornog sprovođenja pravne tekovine. Na primjer, administrativni kapaciteti koji se odnose na procjenu rizika zahtijevaju značajno jačanje kroz angažovanje i obuku dodatnih toksikologa i naročito ekotoksikologa. Tabela sa jasnim prikazom neophodnih resursa, finansijskih obaveza, kao i rasporedom sprovođenja obezbijedila bi dobre smjernice.

III.h. Buka

Crna Gora je postigla dobar nivo zakonodavne usklađenosti sa **Direktivom o buci**. Međutim, Crnoj Gori nedostaje nekoliko članova koji su ključni za djelotvorno sprovođenje direktive. Stoga je sprovođenje u ranoj fazi. Crna Gora će morati da koristi nove metode koje će biti uspostavljene od strane Komisije do kraja 2014, te da pripremi strateške mape buke i akcione planove. Postoji potreba za jačanjem administrativnih kapaciteta za pripremu strateških mapa buke i akcionih planova, uključujući na opštinskom nivou.

CIVILNA ZAŠTITA

Crna Gora je u zadovoljavajućoj mjeri usklađena s pravnom tekovinom **EU u oblasti civilne zaštite**. Međutim, država će morati da dalje unaprijedi svoje administrativne kapacitete kako

bi uskladila sistem sa standardima i dobrom praksom država članica. Neophodno je poboljšati tehničke i materijalne resurse, prvenstveno daljim opremanjem i obukom osoblja zaposlenog u oblasti civilne zaštite i ostalog relevantnog osoblja u cilju postizanja zdrave osnove za odgovarajuću podršku za sprečavanje rizika i spremnost, kao i neophodnog odgovora u slučaju vanrednih situacija. S obzirom na učestalost elementarnih nepogoda u zemlji, smanjivanje rizika od elementarnih nepogoda i upravljanje elementarnim nepogodama treba tretirati kao prioritetno pitanje na nacionalnom i lokalnom nivou.

Crna Gora će morati da dalje poboljša rad na sprečavanju elementarnih nepogoda, s pojačanim fokusom na procjenu rizika i planiranje upravljanjem rizikom. Crna Gora mora da sa pripremi za svoje obaveze kao zemlja učesnica Mehanizma civilne zaštite EU kroz izgradnju neophodnih kapaciteta za vršenje nacionalne procjene rizika, sprovođenje planiranja upravljanja rizikom i procjenu svojih mogućnosti za upravljanjem rizikom, te obavještanje Komisije.

KLIMATSKE PROMJENE

U oblasti klimatskih promjena, Crna Gora je ratifikovala sve međunarodne konvencije i protokole o klimatskim promjenama i počela njihovo sprovođenje. Crna Gora se redovno pridruživala stavovima EU u međunarodnom okviru, uključujući Kopenhaški sporazum. Međutim, Crna Gora mora da uloži znatne napore kako bi obezbijedila izvršavanje svojih međunarodnih obaveza i pravne tekovine EU u oblasti klimatskih promjena. Crna Gora još uvijek nije prihvatila obaveze koje se odnose na ublažavanje za 2020. Crna Gora bi trebalo da razmotri preuzimanje obaveza za ublažavanje koje su dosljedne onim koje ima EU i njene države članice za svrhu klimatskog sporazuma nakon 2020.

Još uvijek nije izrađena **sveobuhvatna Nacionalna strategija u oblasti klimatskih promjena**. Ona mora da obuhvati Strategiju za približavanje, procjenu troškova, investicionu strategiju, planove sprovođenja pravne tekovine u oblasti klimatskih promjene i projekcije izgradnje administrativnih kapaciteta. Neophodni su znatni naponi kako bi se u potpunosti integrisale djelatnosti u oblasti klimatskih promjena u sve relevantne sektorske politike i strategije.

Sveukupno posmatrano, Crna Gora je dostigla djelimičnu zakonodavnu usklađenost sa pravnom tekovinom u oblasti klimatskih promjena i sprovođenje je u veoma ranoj fazi. Zakonodavno usklađivanje i sprovođenje je podmaklo u pogledu Regulativa o fluorisanim gasovima i supstancama koje oštećuju ozonski omotač i Direktive o kvalitetu goriva. Crnogorsko zakonodavstvo još uvijek nije usklađeno s pravnom tekovinom na svim ostalim poljima. Stoga, Crna Gora mora da preduzme velike napore kako bi osigurala usklađenost sa pravnom tekovinom i njeno sprovođenje, naročito u pogledu mehanizma praćenja, Odluke o zajedničkim naporima, sistema trgovanja emisijama EU i sistem trgovanja emisijama EU za vazduhoplovstvo, kvaliteta goriva, standarda za emisije iz automobila i kombija i geološkog skladištenja. Crna Gora namjerava da zaokruži pravni okvir koji je neophodan za potpuno usklađivanje do 2016. Rokovi se ne čine realnim.

Glavni izazovi za sprovođenje uključuju nedostupnost podataka, nepreciznost; manjak kompetentnog osoblja; manjak obuke i opreme; ograničene finansijske resurse; nedovoljna institucionalna struktura; nedostatak mehanizama saradnje i koordinacije na državnom i lokalnom nivou.

Napori su neophodni za podizanje svijesti na svim nivoima i promovisanje saradnje između svih relevantnih subjekata. Neophodno je u značajnoj mjeri ojačati administrativne kapacitete, kao i ljudske, tehničke i finansijske resurse kako bi se mogli realizovati svi zahtjevi zakonodavstva u oblasti klimatskih promjena. Pored **ublažavanja**, više napora i pažnje je također potrebno posvetiti **prilagodavanju na klimatske promjene** koje može imati koristi od dobre prakse i pristupa u glavnim tokovima u ostalim razvijenijim državama članicama i biti sprovedeno u bliskoj vezi i senergiji sa pravnom tekovinom u oblasti civilne zaštite.